

Roosa Koskela

Elli Mäenpää

Miten lähisuhdeväkivaltaa kartoitetaan Kymenlaakson hyvinvointialueen lasten, nuorten ja perheiden palveluissa?

Opinnäytetyö

Sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto

Sosionomi

2023

**Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu**

Tutkintonimike	Sosionomi (AMK)
Tekijä/Tekijät	Roosa Koskela & Elli Mäenpää
Työn nimi	Miten lähisuhdeväkivaltaa kartoitetaan Kymenlaakson hyvinvointialueen lasten, nuorten ja perheiden palveluissa?
Toimeksiantaja	Kymenlaakson hyvinvointialue
Vuosi	2023
Sivut	61 sivua, liitteitä 2 sivua
Työn ohjaaja(t)	Tia-Marika Sohlman & Terhi Kansikas

TIIVISTELMÄ

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on tutkia, miten lähisuhdeväkivaltaa kartoitetaan Kymenlaakson hyvinvointialueen lasten, nuorten ja perheiden palveluissa. Tutkimuksen toimeksiantaja on Kymenlaakson hyvinvointialue ja Kotkan turvakoti, Villa Jensen. Opinnäytetyön kertoo työntekijöiden tietoa ja kokemusta siitä, miten he työssään kartoittavat lähisuhdeväkivaltaa. Opinnäytetyön tuloksia voidaan hyödyntää kehittäessä lähisuhdeväkivallan kartoitusta palveluiden piirissä.

Opinnäytetyön tutkimusmenetelmäksi valikoitui laadullinen tutkimus. Opinnäytetyössä on kolme tutkimuskysymystä: miten lähisuhdeväkivaltaa kartoitetaan palveluiden piirissä, millä menetelmin lähisuhdeväkivaltaa kartoitetaan ja miten edetään, jos lähisuhdeväkivaltaa havaitaan kartoituksen aikana. Tutkimuksen aineisto on kerätty teemahaastattelulla, jossa on fokusryhmähaastateltu useampaa työntekijää samasta työstä. Tutkimuksen aineisto on analysoitu aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä, hyödyntäen teemoittelua ja miellekarttaa.

Opinnäytetyössä selvisi, että lähisuhdeväkivaltaa kartoitetaan enemmän silloin, jos työntekijällä nousee huoli lähisuhdeväkivallasta. Huolta selvitetään pääasiallisesti keskustelun ja havainnoinnin kautta, jotka koettiin haastatte- luissa tärkeimpinä menetelminä. Lähisuhdeväkivallan kartoituksessa tärkeinä tekijöinä koettiin luottamus ja turvallinen ympäristö kartoitusta varten. Jos lähi- suhdeväkivaltaa havaitaan kartoituksen aikana, tehdään tilannekohtainen rat- kaisu, jota työntekijä arvioi jatkuvasti. Eteenpäin ohjaus väkivaltatyötä teke- vään palveluun oli yleinen toimenpide.

Opinnäytetyössä selvisi, että lähisuhdeväkivaltaa voisi kartoittaa systemaatti- sesti, jolloin väkivaltaa havaitaan helpommin. Lisäkoulutus lähisuhdeväkival- lan kartoittamiseen tuo varmuutta työntekijöille kartoitukseen. Moni haastatte- luun osallistunut kertoi tietävänsä, että on olemassa erilaisia menetelmiä lähi- suhdeväkivallan kartoitukseen, mutta niiden löytäminen on haastavaa. Siksi myös jonkinlainen menetelmäkansio olisi hyödyllinen, minkä avulla työntekijä voisi löytää hektisessä arjessa menetelmän, mitä hyödyntää.

Asiasanat: lähisuhdeväkivalta, lähisuhdeväkivallan kartoittaminen, lasten, nuorten ja perheiden palvelut

Degree title	Bachelor of Social Services
Author (authors)	Roosa Koskela and Elli Mäenpää
Thesis title	How to survey domestic violence in the wellbeing services county of Kymenlaakso in the services for children, adolescents, and families?
Commissioned by	Kymenlaakso wellbeing services county
Time	2023
Pages	61 pages, 2 pages of appendices
Supervisors	Tia-Marika Sohlman and Terhi Kansikas

ABSTRACT

The purpose of this thesis was to research how domestic violence is surveyed in the services for children, adolescents, and families. The objective of the thesis was to gather information and experiences of the personnel working in the services for children, adolescents, and families. The results of the thesis can be used to develop the surveying methods of domestic violence.

The research method for the thesis was qualitative. The information was gathered by conducting semi-structured and focus group interviews. The thesis has three research questions: how to survey domestic violence in the services for children, adolescents, and families, what methods are used when surveying domestic violence, and how to proceed when domestic violence occurs. The material of the research was analyzed with data-based content analysis.

In the thesis it was revealed that domestic violence is surveyed more when the surveyor has a reason to suspect domestic violence. The most important methods for surveying domestic violence are dialogue and observation. When domestic violence is being discovered, the surveyor will make a situational decision. The thesis came to three conclusions: increasing systematic surveying, increasing further training for surveying domestic violence and a method folder.

Keywords: domestic violence, surveying domestic violence, services for children, adolescents and families

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	6
2	LÄHISUHDEVÄKIVALTA ILMIONÄ.....	9
2.1	Lähisuhdeväkivalta ja sen muodot.....	10
2.2	Lähisuhdeväkivallan kartoittaminen.....	13
2.3	Lähisuhdeväkivallan aiheuttamat haitat.....	16
3	KYMENLAAKSON HYVINVOINTIALUEEN LASTEN, NUORTEN JA PERHEIDEN PALVELUT.....	18
3.1	Kasvatus- ja perheneuvola.....	21
3.2	Lastensuojelu.....	22
3.3	Perheiden sosiaalityö.....	23
3.4	Perhetyö.....	24
4	APUA LÄHISUHDEVÄKIVALTAAN HYVINVOINTIALUEELLA.....	24
5	OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS.....	26
5.1	Suunnitteluvaihe.....	26
5.2	Toteutusvaihe.....	29
5.2.1	Aineiston keruu.....	29
5.2.2	Aineiston analyysi.....	30
6	TUTKIMUSTULOSTEN RAPORTOINTI.....	33
6.1	Lähisuhdeväkivallan kartoitus.....	33
6.1.1	Kartoituksen ajankohta.....	34
6.1.2	Kartoitukseen vaikuttavia tekijöitä.....	36
6.2	Kartoituksen menetelmät.....	39
6.2.1	Lasten kanssa käytettäviä menetelmiä.....	40
6.2.2	Aikuisten ja nuorten kanssa käytettäviä menetelmiä.....	41
6.3	Miten edetään, jos lähisuhdeväkivaltaa havaitaan?.....	44
7	JOHTOPÄÄTÖKSET.....	48

7.1	Miten lähisuhdeväkivaltaa kartoitetaan lasten, nuorten ja perheiden palveluissa?	48
7.2	Millaisia menetelmiä on käytössä?	49
7.3	Miten edetään, jos lähisuhdeväkivaltaa havaitaan?.....	51
7.4	Kehittämissideoita	52
7.5	Työn luotettavuus ja eettisyys.....	54
8	POHDINTA.....	57
	LÄHTEET.....	59
	LIITTEET	

Liite 1. Haastattelulomake ja apukysymykset

Liite 2. Saatekirje

1 JOHDANTO

Tämä opinnäytetyö on laadullinen tutkimus, jonka tarkoituksena on selvittää, miten lähisuhdeväkivaltaa kartoitetaan lasten, nuorten ja perheiden palveluissa Kymenlaakson hyvinvointialueella. Tutkimuksen on tilannut Kymenlaakson turvakoti, Villa Jensen. Tutkimuksen pohjalta Turvakodin ja hyvinvointialueen on mahdollista kehittää lähisuhdeväkivallan kartoittamista ja sen menetelmiä hyvinvointialueen sisällä.

Aihe opinnäytetyölle löytyi Kymenlaakson hyvinvointialueen ehdottamista aiheista koulullemme. Suomessa lähisuhdeväkivalta on hyvin yleistä. Valtioneuvoston tutkimuksen mukaan 75 % 16–74-vuotiaista suomalaisista on ainakin kerran elämänsä aikana kokenut lähisuhdeväkivaltaa, joko henkistä, fyysistä tai seksuaalista (Siltala ym. 2022, 83).

Vuonna 2021 viranomaisten tietoon tulleita lähi- ja parisuhdeväkivallan uhreja oli 10 900, joista aikuisia oli 8 300 ja alaikäisiä 2 600. Edellisvuoteen verrattuna lapsiin kohdistuvaa vanhempien tekemää väkivaltaa ilmoitettiin 6,9 % enemmän. Pitää kuitenkin ottaa huomioon, että näissä tilastoissa esiintyy vain viranomaisille tietoon tulleet tapaukset. (Suomen virallinen tilasto 2022.)

Villa Jensen tarjoaa asiakkailleen maksutonta suojaa ja ammatillista apua väkivallan loppumiseen. Villa Jensen on auki ympäri vuorokautisesti ja sieltä on mahdollisuus saada kriisiapua, ohjausta ja neuvontaa sekä tukea ja tietoa käytännön asioiden järjestämiseen. Turvakotiin voivat mennä naiset, miehet, yksin ja lapsien kanssa ja sinne on myös mahdollista soittaa, jos on mieltä askarruttavia asioita. (Turvakoti Villa Jensen s.a.)

Lähisuhdeväkivalta käsitteenä tarkoittaa sellaista väkivaltaa, jonka uhri ja tekijä ovat toisilleen läheisessä suhteessa, esimerkiksi nykyinen tai entinen kumppani, oma tai puolison lapsi tai oma vanhempi. Väkivallan tekijällä ja uhrilla on siis läheinen suhde ja uhrin pitäisi pystyä luottamaan väkivallan tekijään tai hän voi jopa olla riippuvainen tästä. Lähisuhdeväkivalta voi kattaa kaikki väkivallan muodot. Se voi siis olla esimerkiksi fyysistä, henkistä, taloudellista ja seksuaalista. (Nipuli 2019, 11–12.)

Lähisuhdeväkivalta on yleistä Suomessa, etenkin naisten kokemana. Vuosittain n. 130 000 suomalaista kokee lähisuhdeväkivaltaa entisen tai nykyisen puolison puolelta tai seurustelukumppanilta. Lähisuhdeväkivaltaan puututaan usein vasta, kun se on jatkunut jo pitkään. Hyvin useat lähisuhdeväkivallan uhrit kokevat väkivaltaa useamman kuin kerran vuoden aikana. (Nipuli 2019, 14.)

Lähisuhdeväkivallan kartoittaminen on tärkeää, koska usein uhri on riskiryhmässä, jonka lähisuhdeväkivallan havaitseminen voi jäädä tunnistamatta. Tällaisia riskiryhmiä ovat esimerkiksi lapset, vanhukset ja vammaiset henkilöt. Myös sellaiset henkilöt, jolta löytyy jo traumataustaa, kuuluvat tähän riskiryhmään. (Nipuli 2019, 14.) Mitä aikaisemmin lähisuhdeväkivallan havaitsee, sitä nopeammin siihen pääsee puuttumaan. Tällöin myös lähisuhdeväkivallan haitat jäävät pienemmiksi.

Opinnäytetyön tutkimuskysymyksiksemme muodostettiin yhdessä työelämän-ohjaajan kanssa vastaamaan sitä, mitä tutkimuksessa halutaan selvittää. Tämän opinnäytetyön tutkimusongelmat ovat:

1. Miten lähisuhdeväkivaltaa kartoitetaan palveluiden piirissä?
2. Mitä eri menetelmiä on käytössä lähisuhdeväkivallan kartoittamiseen?
3. Miten edetään, jos lähisuhdeväkivaltaa havaitaan kartoituksen aikana?

Ensimmäisen kysymyksen tarkoituksena on selvittää sitä, miten lähisuhdeväkivaltaa kartoitetaan kyseisen palvelun piirissä. Lisäksi opinnäytetyössä halutaan tietää, millaisessa syklissä lähisuhdeväkivaltaa kartoitetaan palvelussa. Esimerkiksi siis, onko se aina tietyllä sovitulla tapaamiskerralla vai silloin, kun huoli lähisuhdeväkivallasta tulee työntekijälle.

Toisessa kysymyksessä tutkitaan sitä, miten eri menetelmiä hyödynnetään lähisuhdeväkivallan kartoittamisessa. Opinnäytetyössä halutaan myös selvittää sitä, miten tilanteessa edetään, jos lähisuhdeväkivaltaa kohdataan kartoituksen aikana. Kolmas kysymys kertoo, miten työntekijät etenevät, kun lähisuhdeväkivaltaa havaitaan kartoituksessa. Opinnäytetyön tutkimuksen tulosta on

mahdollista hyödyntää kehittämään kyseisten palveluiden lähisuhdeväkivallan kartoittamista ja kohtaamista ja siihen reagoimista.

Tutkimuskysymyksiä tehdessä pohdittiin, miten saataisiin kokonaisuus tehtyä lähisuhdeväkivallan kartoittamisesta. Miten lähisuhdeväkivaltaa kartoitetaan lasten, nuorten ja perheiden palveluissa on kysymyksenä laaja ja siitä haluttiin selvittää juuri, miten kartoitus toteutetaan, millaisia menetelmiä työntekijöillä on lähisuhdeväkivallan kartoitukseen ja sen, miten he etenevät, jos lähisuhdeväkivaltaa kartoituksen aikana havaitaan.

Opinnäytetyön tutkimusmenetelmä on laadullinen tutkimus, jonka aineisto kerättiin fokusryhmähaastattelulla, jossa hyödynnetään myös teemahaastattelua. Tavoitteena on, että tutkimuksessa haastatellaan laajasti työntekijöitä eri asiakaskuntien ikäkausien mukaisesti. Eli mukana olisi työntekijöitä, jotka työskentelevät lasten, nuorten ja perheiden kanssa.

Materiaali analysoidaan aineistolähtöisen analyysin avulla. Aineistolähtöinen analyysi on nimensä mukaisesti analyysi, joka pohjautuu tutkimusmateriaaliin teoreettisen viitekehyksen sijaan. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 80.) Tutkimuksessa luodaan teoreettinen kokonaisuus, joka pohjautuu tutkimusaineistoon. Muihin materiaaleihin ja teorioihin pohjaaminen ei anna meille vastausta opinnäytetyön tutkimuskysymyksiin. Tutkimusaineisto koostuu työntekijöiden näkökulmista ja kokemuksista lähisuhdeväkivallan kartoittamisessa.

Opinnäytetyö alkaa ensin lähisuhdeväkivallan teoreettisella viitekehyksellä, jonka ensimmäinen kappale käsittelee lähisuhdeväkivaltaa eri näkökulmista: sitä ilmiönä, sen kartoittamista ja sen aiheuttamia haittoja. Seuraavassa kappaleessa esitellään Kymenlaakson hyvinvointialueen lasten, nuorten ja perheiden palvelut, ja etenkin ne, joiden työntekijöitä haastatellaan tutkimusta varten. Teoreettisen viitekehyksen viimeinen kappale kertoo sen, mistä on saatavilla apua lähisuhdeväkivaltaan Kymenlaakson alueella.

Teoreettisen viitekehyksen jälkeen on vuorossa tutkimuksen toteutuminen. Viides kappale, eli raportin ensimmäinen osa kertoo siitä, miten opinnäytetyö on toteutettu. Seuraava kappale on raportti tutkimuksesta ja siinä esitellään haastattelun tuloksia. Seitsemäs kappale kertoo johtopäätökset, tutkimuksesta

nousseet kehittämisideat ja tutkimuksen eettisen pohdinnan. Kahdeksannessa, eli viimeisessä kappaleessa on pohdintaa siitä, mitä opinnäytetyön kirjoittamisen aikana on opittu.

2 LÄHISUHDEVÄKIVALTA ILMIÖNÄ

Lähisuhdeväkivalta jää usein pimentoon terveydenhuollossa, koska vain murto-osa uhreista tunnustetaan. Koronapandemia on lisännyt lähisuhdeväkivaltaa entisestään, minkä takia lähisuhdeväkivallan uhri olisi hyvä tunnistaa mahdollisimman ajoissa. Lähisuhdeväkivalta aiheuttaa monia erilaisia haittoja uhrille, esimerkiksi fyysisiä vammoja ja kiputiloja, mielenterveysongelmia ja psykosomaattisia oireita, gynekologisia ongelmia, erilaisia pitkäaikaissairauksia ja nukkumisvaikeuksia. (Siltala ym. 2022, 15.)

Lähisuhdeväkivalta voi koskettaa kaikkia, niin iästä, sukupuolesta, kulttuurista tai yhteiskuntaluokasta riippumatta. Väkivaltaa tekevät ja heidän uhrinsa voivat olla vanhempia, puolisoita, lapsia tai muita lähipiiriin kuuluvia, tämän vuoksi on asiaa pidetty kauan kodin sisäisenä ongelmana, jolla ei ole yhteiskunnallista viitettä. Väkivaltaa ehkäisevällä työllä on suuri merkitys, sillä se on osa ihmisoikeuksien edistämistä sekä kansanterveystyötä. Suomalaisessa lainsäädännössä sekä kasvatuskulttuurissa on tapahtunut muutoksia, kun esimerkiksi vielä vuonna 1994 avioliitossa tapahtuva raiskaus ei ole ollut rikos. Nykyään Istanbulin sopimus kuitenkin määrittelee raiskauksen suostumuksen kautta. (Nipuli 2019, 54–62.)

Myös kasvatuskulttuuri on kehittynyt aikojen saatossa väkivallattomampaan suuntaan. Vuoteen 1970 asti on lapsen kuritus ollut vielä sallittua Suomessakin. Väkivaltainen kasvuympäristö altistaa väkivaltaiselle käyttäytymiselle aikuisena. Opittu käyttäytymismalli tapahtuu havainnoimalla ympäristöä. On tutkittu, että väkivaltainen käyttäytymismalli jatkuu sukupolvesta toiseen. (Pikarinen & Halmesmäki 2003.) Asenteiden muutokset eivät koske vain ja ainoastaan vanhempia, vaan kaikkien suomalaisten asenteet ovat muuttuneet merkittävästi, huomioiden lasten oikeudet. Suomalaiset kokevat myös lapsen altistumisen väkivallan näkemisestä erityisen haitallisena. (Mts. 54–56.)

Lähisuhdeväkivallan uhri ja tekijä kokevat lähisuhdeväkivallan häpeällisenä asiana. Tämän takia uhrin, kuten myös tekijän, voi olla haastavaa ottaa itsestänsä asia puheeksi. Työntekijän on tärkeää ottaa itse asia puheeksi (Lähisuhdeväkivaltaan puuttuminen s.a.). Usein työntekijätkin kokevat väkivallasta puhumisen haasteelliseksi, minkä takia on tärkeää, että väkivaltaa, sen karvoittamista ja puheeksi ottamista tutkitaan ja kehitetään jatkuvasti.

2.1 Lähisuhdeväkivalta ja sen muodot

THL on tehnyt vuonna 2020 Väkivaltakäsitteiden sanaston yhdessä väkivalta- ja sanastoasiantuntijoiden kanssa, jossa on määritelty yleisimmät sanat, jota väkivaltatyössä käytetään. Opas on luotu siksi, että jokainen väkivaltatyötä tekevä tietää mistä puhutaan, jotta tiedämme aina puhuamme samasta asiasta. (Bildjuschkin ym. 2020, 1.)

Väkivalta avataan käsitteenä tarkoittamaan vallan, kontrollin ja fyysisen voiman tahallista käyttöä tai sillä uhkaamista. Tämä voi kohdistua yhteen tai useampaan ihmiseen ja se voi johtaa fyysisen tai psyykkisen vamman syntymiseen. Väkivallan käyttö voi myös johtaa kehityksen häiriintymiseen, perustarpeiden täyttämättä jättämiseen ja jopa kuolemaan. (Bildjuschkin ym. 2020, 5.)

Väkivallalle altistumisessa puhutaan siitä, kun toinen ihminen tai ihmisryhmä joutuu elämään sellaisessa ympäristössä, jossa on väkivaltaa. Myös kokemukset lähisuhteiden väkivallasta, sen pelosta ja seurauksista tarkoittaa altistumista väkivallalle. Tämä on usein silloin, kun alaikäinen lapsi näkee läheisten aikuisten välistä väkivaltaa tai joutuu elämään sen uhan ympäristössä. Kaltoinkohtelulla tarkoitetaan sitä, kun vastuu-, luottamus- tai valtasuhteessa oleva henkilö käyttää väkivaltaa heikompaan osapuoleen. Esimerkiksi siis lasta tai vanhusta kaltoinkohdellaan. (Bildjuschkin ym. 2020, 5.)

Kuva 1. Lähisuhdeväkivallan muodot. (Koskela & Mäenpää 2023).

Yläkäsitteenä on lähisuhdeväkivallan eri lähisuhdeväkivallan ilmenemismuodot ja lähisuhdeväkivallan muodot. Lähisuhdeväkivallan voisi sanoa olevan yläkäsite sille väkivallan muodolle, joka kohdistetaan läheisessä suhteessa olevaan ihmiseen. Väkivallan kohteena voi siis olla lapsi, entinen tai nykyinen puoliso ja jopa lähisukulainen. Perheväkivalta taas on osa lähisuhdeväkivaltaa, silloin kun väkivalta kohdistetaan kaikkiin perheeseen kuuluviin joko suoraan tai väkivallan seurauksien kautta. (Bildjuschkin ym. 2020, 7.)

Parisuhdeväkivalta on sellaista, joka kohdistuu joko nykyiseen tai entiseen kumppaniin. Seurusteluväkivalta on myös parisuhdeväkivaltaa, mutta sillä tarkoitetaan nuorten kokemaa parisuhdeväkivaltaa. Se on saanut oman termin, koska se eroaa parisuhdeväkivallasta omilla piirteillään. Suurin syy erotteluun on nuorten keskeneräiset emotionaaliset ja kognitiiviset taidot, eikä nuori välttämättä tiedä mikä on parisuhteessa sallittua ja hyvä asia.

Lähisuhdeväkivallassa väkivalta voidaan kohdistaa naisiin, miehiin ja sukupuolivähemmistöihin. Se voidaan myös kohdistaa lapsiin, ikääntyneisiin, seksuaalivähemmistöihin ja vammaisiin henkilöihin. (Bildjuschkin ym. 2020, 7–8.)
Lähisuhdeväkivallan tekijä ja kokija voivat olla aivan kuka tahansa.

Lähisuhdeväkivalta voi ilmetä eri muodoissa. Se voi olla fyysistä väkivaltaa, jolla tarkoitetaan sitä, kun ruumiillista koskemattomuutta loukataan tahallisesti. (Bildjuschkin ym. 2020, 9.) Fyysinen väkivalta on väkivallan muodoista helposti havaittavain, koska siitä jää näkyvin jälki.

Lähisuhdeväkivalta voi olla henkistä väkivaltaa, jossa tekijän tarkoituksena on vahingoittaa henkilön psyykkistä hyvinvointia. Henkinen väkivalta voi olla esimerkiksi toisen kontrollointia, eristämistä ja alistamista. Vaino on osa henkistä väkivaltaa, jossa kokijoille aiheutuu pelkoa ja ahdistusta tahallisesti ja toistuvasti. Se voi tapahtua uhkaamalla, seuraamalla tai muulla sellaisella toiminnalla, joka on näihin rinnastettavissa. (Bildjuschkin ym. 2020, 9.)

Seksuaalinen väkivalta on sellaista, jossa tahallaan loukataan henkilön seksuaalista koskemattomuutta tai itsemääräämisoikeutta. Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö on seksuaalista väkivaltaa, joka kohdistuu lapseen. Tällöin lasta vanhempi henkilö alistaa lasta omaan seksuaaliseen tarpeeseen. (Bildjuschkin ym. 2020, 9.)

Taloudellinen väkivalta on taloudellisen itsemääräämisoikeuden tahallista loukkaamista ja rajoittamista. Kemiallisessa väkivallassa voidaan vahingoittaa henkilön fyysistä ja psyykkistä hyvinvointia esimerkiksi lääkkeiden, kemikaalien ja päihteiden avulla. (Bildjuschkin ym. 2020, 9.)

Välineellinen väkivalta on henkistä väkivaltaa, jossa esimerkiksi toisen esineiden tuhoamisella tai sen uhkaamisella aiheutetaan toiselle kärsimystä, toiminnan tai toimintamahdollisuuksien rajoittamista ja kontrollointia. (Bildjuschkin ym. 2020, 9.)

Kulttuuriin liittyvä väkivalta on sellaista, joka on sidonnainen kulttuuriin. Se voi ilmetä haitallisena käytäntönä, joka esiintyy kulttuurissa. Esimerkiksi naisten sukuelinten silpominen ja pakkoavioliitto kuuluvat tähän. Sillä on alaluokkina

esimerkiksi uskontoon ja kunniaan liittyvä väkivalta. Uskontoon liittyvä väkivalta, jossa uskonnon piirissä olevan henkilön itsemääräämisoikeutta tai koskemattomuutta loukataan tai rajoitetaan uskontoon sidoksissa olevalla käytännöllä. Kunniaan liittyvää väkivaltaa käytetään, kun henkisellä painostuksella tai fyysisellä teolla, jos henkilöä epäillään yhteisön siveysperiaatteiden loukkamisesta. (Bildjuschkin ym. 2020, 9–10.)

Laiminlyönti on väkivallan muoto, jossa henkilö tai -ryhmä jää ilman tarvitsemaansa huolenpitoa, hoitoa tai apua, josta hän on riippuvainen. (Bildjuschkin ym. 2020, 10.)

Lähisuhdeväkivalta ei ole yksiselitteinen asia, vaan siihen liittyy usein erilaisia riskitekijöitä. Prinz (2015, 400) kertoo artikkelissaan, että on näitä riskitekijöitä ovat esimerkiksi voimakas köyhyys ja mallinnus, jolla tarkoitetaan hyvien ja huonojen tapojen tarttuminen muusta yhteisöstä.

Rantanen (ym. 2020, 9) kertovat, että yksittäisen riskitekijän löytyminen perheestä ei vielä tarkoita, että lapsi kokisi kaltoinkohtelua. He kertovat vanhemman yksilöllisiksi riskitekijöiksi vanhemman omat lapsuuden haitalliset kokemukset, stressin, nuoren iän, tupakoinnin ja muiden päihteiden käytön, tunteiden ilmaisun haasteet ja äidillä olevan mielenterveyden häiriön, kuten esimerkiksi ahdistus ja masennus. Ihmissuhteet tuovat riskitekijöinä pari- ja lähisuhdeväkivallan kokemisen. Olosuhteiden riskitekijät taas ovat köyhyys, syrjäytyminen, väkivaltaisen ja rikostaustaisen kumppanin kanssa elo ja puutteelliset tiedot koskien lapsen kehitystä. (Rantanen ym. 2020, 11.)

2.2 Lähisuhdeväkivallan kartoittaminen

Lähisuhdeväkivallan kartoittamisen haasteet liittyvät uhrin puolelta usein pelon ja häpeän tunteisiin, kun uhri ei uskalla kertoa väkivallasta oma-aloitteisesti. He saattavat myös vähätellä omaa kokemustaan, eivätkä osaa tunnistaa haittavaikutuksia, jotka liittyvät lähisuhdeväkivaltaan. Myös työntekijät, jotka kokevat lähisuhdeväkivaltaan puuttumisen epämiellyttävänä tai ovat haluttomia sitä tekemään, hankaloittavat kartoituksen toteutumista aikaisessa vaiheessa.

Vaikka lähisuhdeväkivallan kokija tunnistettaisiinkin sosiaali- ja terveystalouksissa, heidän huomioimisensa saattaa jäädä vajanaiseksi ja heille saattaa jäädä kokemus, ettei he saa tarvitsemaansa apua. (Siltala ym. 2022, 16.)

Lähisuhdeväkivallan kartoitukseen on tehty monia eri välineitä. Kartoittamisen kannalta, on työntekijöiden hyvä olla tietoisia lähisuhdeväkivallan kartoittamisen menetelmien käytöstä. Heillä olisi myös hyvä olla tietynlaista herkkyyttä kuulla myös sellaista, jota asiakas ei välttämättä sano ääneen. Kartoitusta on tärkeää tehdä, koska mitä aikaisemmassa vaiheessa lähisuhdeväkivaltaan puututaan, sitä enemmän vahinkoa voidaan ehkäistä. Uhrin voi olla häpeällistä puhua asiasta, mutta myös lähisuhdeväkivallan tekijä voi olla häpeissään omista teoistaan. Täytyykin muistaa, että myös hänelle on tarjottava apua väkivallasta eroon pääsemisessä. Etenkin lapsiin kohdistuva väkivalta on erittäin häpeällinen asia tekijälle. (Ensi- ja turvakotien liitto s.a.; Nettiturvakoti s.a.)

Systemaattinen lähisuhdeväkivallan kartoittaminen on hyödyksi asiakkaalle ja työntekijälle. Jo pelkkä lähisuhdeväkivallasta kysyminen on väliintulo, jonka ansiota prosessit uhrin turvallisuuteen liittyen saattavat käynnistyä. Myös väkivallan puheeksi ottaminen ja kysyminen jakavat tietoa väkivallasta ja sen yleisyydestä, samalla kun työntekijä kertoo uhrille tarjolla olevia palveluita. Kun systemaattista kartoitusta suoritetaan jokaisen asiakkaan kohdalla, kukaan ei koe leimaantuvansa tai koe olevansa erityisenä kohtaamisena. Systemaattinen kartoitus myös luo työntekijöille rutiinin kysyä ja puhua väkivallasta, jonka myötä tämä helpottuu. Kartoitus auttaa myös lisäämään työntekijän asiantuntemusta ja palvelujärjestelmästä, jonka myötä hän pystyy tarjoamaan asiakkaalle kokonaisvaltaista tukea ja hoitoa. (Spangaro ym. 2011; Todahl & Walters 2011; Siukkonen 2014, 29 kautta.)

Lähisuhdeväkivallan kartoittamisen helpotukseksi on tehty erilaisia lomakkeita, joiden uskotaan auttavan kartoituksen suorittamista työssä. Esimerkiksi THL (Lomakkeet väkivallan kirjaamiseen ja kartoittamiseen s.a.) tarjoaa sivuillaan 9 erilaista lomaketta erilaiseen kartoitukseen: digitaalisen väkivallan tunnistaminen, henkilökohtainen turvasuunnitelma, lomake häirinnän ja vainon kartoittamiseen, lähisuhdeväkivallan suodatin- ja kartoituslomake, pahoinpitely- ja ke-

honkarttalomake (PAKE), raiskatun akuuttiapu-kansio (RAP-kansio), riskinarviolomake (MARAK), suostumuslomakkeet (MARAK) ja kehonkartat väkivaltarikosten ja seksuaalirikosten uhrien ja epäiltyjen vammojen tutkimiseen.

THL (Lomakkeet väkivallan kirjaamiseen ja kartoittamiseen s.a) kuitenkin muistuttaa, että lomakkeen täytön ollessa jo interventio väkivaltaan, täytyy tilanteen silti olla vuorovaikutustilanne. Lomakkeet ovat apuvälineitä, joita niitä käyttävän ammattilaisen tulee osata käyttää. Nettiturvakoti (s.a) taas tarjoaa Turvakamu-nimistä sovellusta, jota voi hyödyntää lasten ja nuorten kanssa väkivaltakokemuksen käsittelyssä.

Ennen tutkimuksen aloittamista saatiin etukäteistieto, että viime vuoden puolella osa entisistä Kymsoten työntekijöistä oli koulutettu näiden lomakkeiden käyttöön, koska niitä lisättiin kirjaamisjärjestelmä SosiaaliLife Careen.

Karhuvaara ym. (2013) tutkivat lastenvalvojan työn näkökulmasta lähisuhdeväkivallan kartoittamista. Heidän tutkimuksensa on ollut osana oikeusministeriön ohjelmaa, jonka tarkoituksena on ollut vähentää naisiin kohdistuvaa lähisuhdeväkivaltaa. Oppaan työvälinettä voi hyödyntää kaikkien lähisuhdeväkivallan uhrien kanssa. (Karhuvaara ym. 2013, 3.) Tutkimuksessaan he tarjosivat työvälinettä, jonka avulla voi kartoittaa ja puuttua lähisuhdeväkivaltaan sitä kohdatessaan. Työvälineessä on 11 mahdollista väkivallan selvittelyn vaihetta.

Ensimmäinen vaihe on lähisuhdeväkivallan tunnistaminen ja määrittäminen, toinen on väkivallan puheeksi ottaminen. Kolmannessa vaiheessa kartoitetaan väkivaltaa ja neljäs vaihe on oman käsityksen muodostuminen tiedosta, jota on saatu kartoituksen kautta. Viidentenä vaiheena on uusien tapaamisten suunnittelu ja asiakaan turvallisuuden varmistaminen. Kuudennessa vaiheessa arvioidaan mahdolliset riskit. Seitsemäs vaihe on joko sopimuksen vahvistaminen tai sen vahvistamatta jättäminen. Kahdeksas vaihe on lastensuojeluilmoituksen tekeminen ja yhdeksäs rikosilmoituksen tekeminen. Näiden jälkeen kymmenes vaihe on eteenpäin ohjaaminen auttaviin palveluihin. Viimeinen vaihe on tapaamisten dokumentointi. (Karhuvaara ym. 2013, 60).

Lähisuhdeväkivallan systemaattisen kartoituksen tueksi olisi tärkeää, että työntekijät ovat kouluttautuneet lähisuhdeväkivaltatyöhön. Koska lähisuhdeväkivallan kartoituksen avainasemassa on työntekijät, jotka kohtaavat työssään lähisuhdeväkivallan kokijoita. Notko ja Husso kertovat tutkimuksessaan (2019, 86) että lähisuhdeväkivallan kartoittamisen haasteita ovat kehitettyjen mallien juurtumisen haasteet osaksi organisaatioita ja institutionaalisia käytäntöjä. Tämän lisäksi väkivaltatyö ja -tutkimukset ovat usein projektiluonteisia, joka aiheuttaa työskentelyssä lyhytjännitteisyyttä ja rahoituksen epävarmuutta. Myös puutteet lähisuhdeväkivaltaa kohtaavien työntekijöiden koulutuksessa ja työntekijöiden asenteet ja eriävät mielipiteet vaikuttavat lähisuhdeväkivaltaa koskevien ongelmien merkityksissä ja keinoissa puuttua siihen. (Notko & Husso 2019a, 86.)

Tällä hetkellä lähisuhdeväkivaltaa kohtaavien ammattilaisten työskentelyssä on harvoin tarjolla pakollisia lähisuhdeväkivaltaa koskevia koulutuksia, jos niitä on tarjolla laisinkaan. Vaikka koulutusta on tarjolla, on silti töissä tällä hetkellä henkilöitä, jotka ovat käyneet ammattinsa peruskoulutuksen, mutta joiden lähisuhdeväkivaltaan liittyvissä koulutuksien laaduissa ja määrissä on puutteita ja suuria vaihteluita. (Notko & Husso 2019b, 16.)

Myös Piipon ym. (2019, 168) tutkimus puoltaa koulutuksen tärkeyttä lähisuhdeväkivallan kanssa työskentelyssä. Heidän tutkimuksessaan tutkittiin opiskelijoita, jotka tekivät oppimispäiväkirjan lähisuhdeväkivaltaa koskevasta verkko-pohjaisessa oppimisjaksossa. Heidän tutkimuksessaan selvisi, että opiskelijat kokivat ammatillista kasvua ja lisää valmiutta kohdata lähisuhdeväkivaltaa koskevia henkilöitä. Tämän lisäksi koulutus tarjosi heille myös asenteiden muutoksia lähisuhdeväkivaltaa kohtaan. (Piippo ym. 2019, 168.)

2.3 Lähisuhdeväkivallan aiheuttamat haitat

Lähisuhdeväkivalta aiheuttaa monitasoisia ongelmia. Se aiheuttaa haittaa väkivallan tekijälle, kokijalle, haasteita työpaikoille ja kuormitusta terveydenhuololle ja sosiaali- ja oikeuspalveluille. Lähisuhdeväkivallan aiheuttamat haitat ja vaikutukset ovat pitkäkestoisia, jotka vaikuttavat kokonaisvaltaisesti kokijan elämään. Lähisuhdeväkivalta saattaa aiheuttaa kokijalle turvattomuuden tun-

netta, haasteita työelämässä, päihteiden käyttöä, sosiaalisten suhteiden haasteita, fyysisen ja psyykkisen terveyden ongelmia ja pahimmassa tapauksessa se voi johtaa jopa kuolemaan. (Siltala ym. 2022, 15.)

Lähisuhdeväkivallan vaikutukset työelämässä voi näkyä esimerkiksi estämällä töihin lähtemistä tai vainoamalla kokijaa työpäivän aikana viestein tai soitoin. Myös lähisuhdeväkivalta voi aiheuttaa hajamielisyyttä, huonovointisuutta ja väsymystä, jotka aiheuttavat haasteita työssä selviytymiseen. Myös jos lähisuhdeväkivallan kokija on alkanut väkivallan takia käyttämään päihteitä, voi se näyttäytyä työelämässä negatiivisena asiana. Puhumattakaan siitä, jos väkivallan aiheuttamat fyysiset vammat estävät kokijaa osallistumasta töihin. Pahimmassa tapauksessa kokija saattaa menettää työpaikkansa, joka on voinut olla kokijalle voimavarana elämässään. (Siltala ym. 2022, 15.)

Pitkäkestoinen lähisuhdeväkivalta aiheuttaa kokijalle kroonista stressiä, koska hän elää jatkuvassa pelossa. Mitä enemmän lähisuhdeväkivalta toistuu ja jatkuu, sitä pahempaa stressi näyttää. Lähisuhdeväkivallan aiheuttamat terveyshaitat ovat moninaisia ja myös pitkäkestoisia. Väkivallan kokeinen aiheuttaa uhrilleen esimerkiksi fyysisiä vammoja, kiputiloja, gynekologisia ongelmia ja nukkumisvaikeuksia, sekä psykosomaattisia oireita. Näiden lisäksi lähisuhdeväkivalta altistaa myös erilaisille pitkäaikaissairauksille, kuten esimerkiksi astmaan ja nivelreumaan. Puhumattakaan lähisuhdeväkivallan aiheuttamille mielenterveysongelmille, kuten ahdistus, masennus ja post-traumaattinen stressi. (Siltala ym. 2022, 15.)

Tämän lisäksi tiedetään se, että jos lapsi joutuu todistamaan vanhempien välistä väkivaltaa, vaikuttaa se hänen kehitykseensä ja hyvinvointiin. Tästä aiheutuvat terveyshaitat eivät lopu väkivallan loputtua ja usein kokema lähisuhdeväkivalta näkyy vielä aikuisena hänen terveydessänsä ja hyvinvoinnissa. Jo sikiövaiheessa koetti lähisuhdeväkivalta, joka kohdistuu äitiin, näkyy varhaisessa vuorovaikutuksessa esimerkiksi kiintymyssuhteen kehittymisenä ja ylläpitämisenä. (Siltala ym. 2022, 15–16.)

Lähisuhdeväkivallan aiheuttaessa monenlaisia ongelmia yksilölle, aiheuttaa se myös painetta erilaisille palveluille. Lähisuhdeväkivallan uhrin käyttävät paljon

terveydenhuollon, sosiaali- ja oikeuspalveluita. Silti vain noin joka kolmas raportoi hakeneensa apua lähisuhdeväkivaltaan eri palveluntarjoajalta. Palveluntarjoajia ovat esimerkiksi poliisi tai terveydenhuolto. (Siltala ym. 2022, 16.)

Tämän lisäksi tiedetään, että lähisuhdeväkivalta vaikuttaa syvästi myös muihin, muihin kuin varsinaiseen kokijaan. Lähisuhdeväkivallalle altistuvat lapset ovat sellaisia, jotka näkevät, jos vanhemmat käyttävät lähisuhdeväkivaltaa toisiinsa, lapseen itseensä tai sisarensa. Lapsi, joka altistuu lähisuhdeväkivallalle, on suuremmassa riskissä keskittymis- ja oppimisvaikeuksiin, käytösongelmiin ja väkivaltaiseen käyttäytymiseen, kuin lapsi, joka ei altistu lähisuhdeväkivallalle. (Nipuli 2019, 15.)

Myös lähisuhdeväkivallalle altistuvien lasten kortisolitasot voivat olla jopa yli 100-kertaiset, heillä voi olla kohonnut verenpaine, ahdistuneisuutta, traumaperäistä stressihäiriötä, tulehdustauteja ja muita erilaisia fyysisiä ja psyykkisiä ongelmia. Myös lapsen väkivaltainen käyttäytyminen muuttuu helposti ylisukupolviseksi. Kaiken kaikkiaan, lähisuhdeväkivalta aiheuttaa suuria haittoja kansanterveydelle. (Mts. 15.)

3 KYMENLAAKSON HYVINVOINTIALUEEN LASTEN, NUORTEN JA PERHEIDEN PALVELUT

Sosiaalihuoltolain (1301/2014) uudistus vuonna 2015 määrittelee lähisuhde- ja perheväkivallan sellaiseksi tilanteeksi, jossa uhrille on järjestettävä sosiaalipalveluita. Hyvinvointialueet ovat velvollisia tuottamaan lähisuhdeväkivaltaa kokeneen tuen tarpeeseen jo olemassa olevien palveluiden yhteydessä. Tämän takia lähisuhdeväkivaltaan puuttuminen on oikeus ja velvollisuus. Laki turvakotipalveluista (2354/2014) taas korostaa kuntien tarvetta kehittää lähisuhdeväkivaltatyön avopalvelua ja turvakotijakson jälkeistä jatkohoittoa ja tukea.

Lastensuojelulaki (417/2007) 25. § taas velvoittaa työntekijää salassapitosäännöistä huolimatta ilmoittamaan välittömästi sosiaalihuoltoon lapsesta, johon on kohdistunut väkivaltaa tai jos lapsi elää väkivaltaisessa olosuhteessa. Lastensuojelulaki edellyttää myös vakavissa tilanteissa ottamaan yhteyttä poliisiin.

Lasten, nuorten ja perheiden palveluja on saatavilla monia erilaisia, jokaisen tilanteen mukaan. Haastattelussamme valikoimme sellaisia palveluita, joissa työskennellään monipuolisesti eri ikäryhmien parissa, lapsista perheisiin. Kaikki palvelut ovat lain mukaan kunnan tai hyvinvointialueen velvollisia järjestää. Lapsiin, nuoriin ja perheisiin ja heidän palveluidensa järjestämiseen liittyvät usein esimerkiksi nämä lait ja asetukset: sosiaalihuoltolaki 1301/2014, lastensuojelulaki 417/2007, valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta 338/2011 ja perhehoitolaki 263/2015.

Kymenlaakson hyvinvointialue järjestää sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pe-lastustoimen palvelut. Hyvinvointialueeseen kuuluu Hamina, Kotka, Kouvola, Miehikkälä, Pyhtää ja Virojoki, ja se kattaa n. 161 000 asukasta. (Hyvinvointialue s.a.)

Kymenlaakson hyvinvointialueen lasten, nuorten ja perheiden palvelut koostuvat useasta erilaisesta palvelusta, ja työtä tehdään kohderyhmän kanssa eri näkökulmista ja tarpeista riippuen.

Perheiden sosiaalityö on vastuussa varhaisen vaiheen perheiden sosiaalityöstä, kuten palvelutarpeen arvioinneista. Palvelutarpeen arviointi on säädetty sosiaalihuoltolain 17. §:ssä. Lain mukaan palvelutarpeen arviointi on tehtävä silloin, kun henkilö hakee sosiaalihuollon palveluja tai kun sosiaalihuollon tarve muutoin ilmenee. (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014). Palvelutarpeen arviointi onkin tärkeä osa lasten, nuorten ja perheiden sosiaalipalveluita. Se auttaa arvioimaan asiakkaan tarvitsemia palveluita, kuten neuvontaa, tukea ja hoitoa. Arvioinnin avulla voidaan suunnitella ja toteuttaa asiakkaan tarvitsemat palvelut mahdollisimman hyvin. (Palvelutarpeen arviointi 2022.)

Perheiden sosiaalityöhön kuuluu myös alkutiimi, jonka vastuu on vastaanottaa lastensuojeluilmoitukset ja sosiaalihuoltolain mukaisten yhteydenottojen vastaanottaminen. He myös konsultoivat yhteistyökumppaneita ja vastaavat lastensuojelun virka-aikaisesta päivystyksestä. Perhetyö on kotiin vietävää apua

Alkuperäinen suunnitelmamme oli haastatella työntekijöitä perheneuvolasta, nuorten matalasta, lastensuojelusta ja alkutiimistä, lapsiperheiden kotipalvelusta, perheiden sosiaalityöstä ja tehostetusta perhetyöstä. Toteutuneet haastattelut olivat perhetyöstä varhaisen tuen ohjaajia, perheneuvolan työntekijöitä, lapsiperheiden sosiaalityöstä ja työntekijöitä lastensuojelusta ja lastensuojelun laitoksista.

3.1 Kasvatus- ja perheneuvola

Kasvatus- ja perheneuvonta on sosiaalihuoltolaissa nimitettyä palvelua, jossa tuetaan ja annetaan neuvoja lapsiperheiden kokonaisvaltaiseen suoriutumiseen. Asiantuntijat auttavat ja ohjaavat lapsen hyvinvoinnin, kasvun ja kehityksen sekä vanhemmuuden toteutumisessa. (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014.)

Kasvatus- ja perheneuvonnan asiakkaat tulevat usein hyvin erilaisien haasteiden ja ongelmien takia, jonka takia ei ole yksiselitteistä mallia asiakaskunnasta. Perheneuvola on kuitenkin tarkoitettu alle 13-vuotiaille lapsille ja heidän perheilleen. Ongelmia voivat olla esimerkiksi lasten haasteet tunne-elämässä, lapsen kehitykselliset riskitekijät tai vanhempien haasteet kasvatuksessa. Palvelussa työskennellään koko perheen kanssa, vaikka asiakkaan kirjaus tapahtuisi yksittäiselle perheenjäsenelle. (Bildjuschkin 2018, 8–9; Vanhemmuuden tuki s.a.)

Palvelun toiminta ja siihen osallisuus perustuu vapaaehtoisuuteen, avoimuuteen ja luottamuksellisuuteen. Kasvatus- ja perheneuvola on kohdennettua, matalan kynnyksen palvelua johon asiakkaat hakeutuvat joko itsenäisesti tai yhteistyötahon ohjaamana. Palveluun ei tarvita mitään lähetteitä, mutta ajanvarauksella kuitenkin. Kasvatus- ja perheneuvolan ydintehtävänä on lapsen kehityksen tukeminen vahvistamalla vanhemmuutta sekä pari- ja perhesuhteita. Työssään he siis antavat tukea vanhemmuuteen, lapsen kehitykseen, pari- ja perhesuhteisiin, vauvaperheille ja antavat asiantuntija-apua ja konsultointia sekä voivat toimia sovittelijana haastavissa tilanteissa. (Bildjuschkin 2018, 8–12; Vanhemmuuden tuki s.a.)

Kymenlaakson hyvinvointialueella on yhteensä kaksitoista neuvolaa, jotka ovat jakautuneet tasan Pohjois- ja Etelä-Kymenlaakson kesken, kuusi kummallekin.

3.2 Lastensuojelu

Lastensuojelu on lapsi- ja perhekohtaista ja sen tarkoituksena on turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun. Lastensuojelullista ratkaisua tai toimenpidettä tehdessä tulee aina arvioida lapsen etua. Lastensuojelu on suunnitelmallista, eli asiakkaiden kanssa tehdään aina asiakassuunnitelma. Hyvinvointialueet huolehtivat siitä, että lastensuojelua järjestetään sisällöllisesti ja laajuudellisesti sellaiseksi, kun hyvinvointialueen sisällä oleva tarve sitä edellyttää. (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417.)

Lastensuojelu koostuu eri vaiheista. Ensimmäinen vaihe on ehkäisevä lastensuojelu, jota tarjotaan eri kunnan peruspalveluissa, terveydenhuollossa, koulussa ja päiväkodissa erityisen tuen kautta. Ehkäisevä lastensuojelu ei vielä edellytä erillistä lastensuojelun asiakkuutta. Seuraava vaihe on lastensuojeluilmoitus ja lastensuojelutarpeen selvitys. Kiireellinen tarve arvioidaan heti, kun taas kiireettömissä on sosiaalityöntekijä arvioi tilanteen seitsemän arkipäivän kuluessa. Jos sosiaalitoimi aloittaa kiireellisen lastensuojelutoimenpiteen tai lastensuojelun tarpeen selvityksestä tehdään päätös, niin lastensuojelun asiakkuus alkaa. (STM s.a.)

Avohuolto on ensisijainen lastensuojelun tukimuoto, jonka tarkoituksena on tukea lapsen myönteistä kehitystä ja tukea ja vahvistaa lapsen kasvatuksesta vastaavien henkilöiden kasvatuskyyä ja – mahdollisuutta (THL 2023a).

Jos kuitenkin lastensuojeluilmoituksesta tulee ilmi huoli siitä, että lapsi on välittömässä vaarassa, esimerkiksi puutteet lapsen huolenpidossa tai lapsi vaarantaa itse omaa terveyttään päihteillä, niin hänet voidaan sijoittaa kiireellisesti. Kiireellinen sijoitus on kuitenkin jo vakava puuttuminen ihmisen elämään ja yksityisyyteen, jonka takia se on viimesijainen toimenpide. (STM s.a.; THL 2023b; Lastensuojelulaki 40§.)

Huostaanotto tapahtuu silloin, jos sijaishuollon arvioidaan olevan lapsen edun mukaista ja jos avohuollon tukitoimenpiteet eivät ole sopivia, mahdollisia tai riittäviä. Tällöin lapselle järjestetään sijaishuoltoa joko perhehoitona sijaisperheessä tai laitoshoidtona esimerkiksi lastenkodissa, koulukodissa tai jossain muussa lastensuojelun laitoksessa. Viimeinen lastensuojelun vaihe on jälkihuolto. Puoli vuotta kestänyt avohuollon tukitoimi tai sijaishuolto oikeuttavat jälkihuollon tukitoimenpiteisiin, kunnes lapsi täyttää 25 vuotta. (STM s.a.)

Kymenlaakson hyvinvointialueella on 5 lastensuojelulaitosta: Kotikallion lastensuojeluyksikkö, Nuortenyhteisö Otsola, Nuorten vastaanottokoti Kotomäki, Kuusankosken perhetukikeskus ja Sahakosken perhetukikeskus.

3.3 Perheiden sosiaalityö

Perheiden sosiaalityön tarkoituksena on tehdä palveluntarpeen arviointi ja vastata varhaisen vaiheen perheiden sosiaalityöstä. Palveluntarpeen arviointi kestää enintään kolme kuukautta. Perheiden sosiaalityössä arviointi ja tuki on tarkoitettu lapsille ja perheille, joiden elämäntilanne on vaikeasti kuormittava ja joilla on tuen tarve. Perheiden sosiaalityö auttaa perhettä löytämään omat voimavarat, jotta he selviytyvät arkensa haasteista. Perheet saattavat esimerkiksi kokea tarvetta arjen muutokselle, elämänhallintaan tai perheenjäsenten väliseen vuorovaikutukseen. (Perheiden sosiaalityö s.a.)

Myös perheiden sosiaalityö on suunnitelmallista ja siitä laaditaan asiakassuunnitelma yhteistyössä muiden toimijoiden, perheen ja lapsen kanssa. Asiakassuunnitelman avulla pohditaan palvelun kestoa ja tavoitteita, arvioidaan työskentelyn ja asiakkuuden tarvetta. Perheiden sosiaalityössä lapsi saa omatyöntekijän, joka esimerkiksi koordinoi ja arvioi tukitoimia perheen ja muiden toimijoiden kanssa sekä ohjaa ja neuvoo perhettä lapsiperheiden asioissa ja palveluissa. Perheiden sosiaalityöllä on Kymenlaakson hyvinvointialueella Pohjois- ja Etelä-Kymenlaakson alueella yhteensä kuusi eri aluetta, jotka kattavat koko hyvinvointialueen kunnat ja kaupungit. (Perheiden sosiaalityö s.a.)

3.4 Perhetyö

Perhetyötä on varhainen perhetyö, perheiden sosiaalityön perhetyö sekä tehostettu perhetyö. Tämän lisäksi Yhdessä-tiimi toimii varhaisen tuen perhetyön osana, ja sen on tarkoituksena koota kaikki perheellä jo olevat peruspalvelut sekä varhaisen tuen palvelut yhteen. Yhdessä-tiimi auttaa perhettä koostamaan moniammatillisen tiimin, jossa jokaisella on sama tavoite ja suunnitelma, koska se laaditaan yhteistyössä. (Apua lapsiperheen kotiin s.a.)

Varhainen perhetyö on lyhytkestoista sekä ennaltaehkäisevää työtä, jossa on tarkoituksena tukea muutoksissa ja lisätä hyvinvointia. Varhainen perhetyö on tarkoitettu kaikille lapsiperheille, jossa on 0–8-vuotias lapsi, tai jossa odotetaan vauvaa. Varhaisen tuen perhetyö on lyhytaikainen ja ennaltaehkäisevä ja se tarjoaa perheille ohjausta ja muutostyöskentelypalvelua. Perheiden sosiaalityön perhetyötä myöntää perheiden sosiaalityö ja se on pitkäkestoisempaa toimintaa. (Mt.)

Tehostettu perhetyö on lastensuojelun avohuollon tukitoimi, jota annetaan lapsille, nuorille sekä perheille. Tehostettu perhetyö on perhetyömuoto, joka tarjoaa perheille lyhytaikaista, intensiivistä tukea. Tämä tuen muoto on tarkoitettu perheille, jotka tarvitsevat erityistä apua ja tukea arjen haasteissa. Tehostettu perhetyö tapahtuu usein kotikäyntien avulla ja sen tavoitteena on tukea perheen arjenhallintaa sekä osallistaa koko perhettä muutokseen. (Mt.)

4 APUA LÄHISUHDEVÄKIVALTAAN HYVINVOINTIALUEELLA

Lähisuhdeväkivallan torjunnan työskentely on moniammatillista työtä, jota Kymenlaakson hyvinvointialue, kolmannen sektorin toimijat ja poliisi tekevät yhteistyössä. Kymenlaakson maakunnat ovat yhdessä Kymsoten kanssa tehneet toimintakortin, jonka nimi on “apua ja tukea lähisuhdeväkivaltaan”. (Lähisuhde- ja seksuaaliväkivalta s.a.)

**APUA JA TUKEA
LÄHISUHDE-
VÄKIVALTAAN**

Satuttaako läheisesi sinua?
Tiedätkö että läheistäsi satutetaan?
Satutatko sinä läheistäsi?

Älä hyväksy väkivaltaa lähi-suhteissa.
Kerro rohkeasti asiasta.

Saat apua väkivallasta irtaantumiseksi ja väkivaltaisen käyttäytymisen lopettamiseksi.

Kymsote
Turvakoti Villa Jensen
Pohjoispuistokatu 1
48100 Kotka
p. 040 688 3570

Sosiaali- ja kriisipäivystys
• Pohjoinen p. 0400 533 595
• Etelä p. 040 509 5111

Väkivaltatyön palvelukeskus Pysäkki
Kouvolassa:
Oikokatu 2 B, 45100 Kouvola
Kotkassa:
Metsontie 39 B, 48220 Kotka
p. 044 344 0246
p. 044 530 1550
p. 040 554 2917

RIKU
RIKOSUHRIPÄIVYSTYS
BROTTSOFFERJÖUREN

Rikosuhripäivystys
Kymenlaakson palvelupiste
Keskikatu 13
45100 Kouvola
p. 0500 981 837

Nollalinja.fi **Nettiturvakoti.fi**

Jos kyseessä akuutti lähisuhdeväkivaltilanne,
ole yhteydessä 112.

Kuva 2. Apua ja tukea lähisuhdeväkivaltaan toimintakortti. (Lähisuhde ja seksuaaliväkivalta s.a)

Kotkassa sijaitseva Villa Jensen turvakoti on avoinna ympärivuorokautisesti. Villa Jensen tarjoaa asiakkaalleen maksuttoman suojan ja ammattilaisen avun lähisuhdeväkivallan loppumisen. Villa Jensen antaa äkilliseen tilanteeseen kriisiapua, sekä tarjoaa ohjausta, neuvontaa ja tukea käytännön asioiden järjestämisestä. (Turvakoti Villa Jensen s.a.)

Väkivaltatyön palvelukeskus Pysäkki on Ensi- ja turvakotien liiton järjestämää väkivallan ehkäisyn palvelu. Pysäkki tarjoaa jokaiselle lähisuhdeväkivaltaa kokeille osapuolille apua. Pysäkillä ensisijainen tavoite on lapsen ja väkivallan uhrin turvallisuudesta huolehtiminen ja väkivallan tekijän auttaminen. Sitä kautta työskennellä väkivallan loppumiseen. Pysäkki sijaitsee Kotkassa ja Kouvolassa. (Väkivaltatyön palvelukeskus Pysäkki s.a.)

Sosiaali- ja kriisipäivystys on pääosin virka-ajan ulkopuolella tapahtuvaa sosiaalihuollon toteuttamista. Sosiaali- ja kriisipäivystyksen tehtäviin kuuluu hoitaa tilanteet, jotka vaativat välittömiä sosiaaliviranomaisten toimenpiteitä. He auttavat äkillisissä traumaattisessa kriisitilanteessa kriisiapua, jota voidaan toteuttaa kotikäynnillä, vastaanotolla tai muussa sovitussa paikassa. Kymenlaakson hyvinvointialue on jaettu etelään ja pohjoiseen. Pohjoisen toimipiste sijaitsee

Ratamokeskuksella ja etelän oma Kymenlaakson keskussairaalassa. (Kriisilanteet s.a.)

Tämän lisäksi Kymenlaakson perhekeskuksella on lueteltu lista erilaisista sähköisistä palveluista, joista on mahdollista saada apua ja tukea lähisuhdeväkivaltaan. Sähköiset palvelut ovat eri järjestöjen ja yhteisöjen tuottamia. Ne ovat:

Tämän lisäksi Kymenlaakson perhekeskuksella on lueteltu lista erilaisista sähköisistä palveluista, joista on mahdollista saada apua ja tukea lähisuhdeväkivaltaan. Sähköiset palvelut ovat eri järjestöjen ja yhteisöjen tuottamia. Ne ovat: Nettiturvakoti, joka on Ensi- ja turvakotien liiton tuottama. Tukinet, kriisikeskus netissä, joka on Suomen mielenterveysseuran palvelu. On Nettikartano / Naistenkartano, Raiskauskriisikeskus Tukinainen, Suomen mielenterveysseuran kriisikeskusverkosto, Rikosuhripäivystys, joka on Rikun tuottama palvelu. Juristipäivystys on Naisasialiiton unionin palvelu, joka on tarkoitettu vain naisille. Nollalinja ja Kirkon keskusteluapu. Miessakit ry:n tuottamat palvelut: Miesluuri, Lyömätön linja, Väkivaltaa kokeneet miehet. Maria Akatemia ja Monika-Naisten liiton tuottama Apua väkivaltaa kokeneille maahanmuuttajainaisille. (Tukea ja apua lähisuhdeväkivaltaan s.a.)

5 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

5.1 Suunnitteluvaihe

Opinnäytetyön tekeminen alkoi lokakuussa 2022. Aihe opinnäytetyölle valittiin Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun aihepankista: Miten lähisuhdeväkivaltaa kartoitetaan lasten, nuorten ja perheiden palveluissa Kymenlaakson hyvinvointialueella. Lähisuhdeväkivalta ja sen kartoitus ovat aiheina ajankohtaisia ja tärkeitä, sillä se on yhteiskunnallisesti tärkeä ja koskettaa monien ihmisten elämää. Koronapandemian aikana ongelman koetaan yleistyneen enemmän. Monet viettivät enemmän aikaa kotona, mikä on lisännyt väkivallan riskiä kotona. On tärkeää ymmärtää, miksi lähisuhdeväkivaltaa tapahtuu, miten sitä voidaan ehkäistä, hoitaa sekä millaisia vaikutuksia sillä on uhriin ja heidän läheisiin. (Nenonen ym. 2022, 2–6.)

Marraskuussa 2022 otettiin yhteyttä Kymsoten edustajaan, jolloin opinnäytetyölle saatiin työelämän ohjaajaksi Terhi Kansikas. Opinnäytetyön sopimus tehtiin joulukuussa 2022. Sopimuksien teon jälkeen, opinnäytetyön suunnitelman teko alkoi, jolloin pohdittiin sitä, miten opinnäytetyö toteutetaan.

Tässä opinnäytetyössä aineistoja on etsitty hyödyntäen Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun kirjasto Kaakkuria, Google Scholar-hakukonetta ja Googlen hakupalvelua. Tietokannat valittiin sen perusteella, että niistä löytyi haluttuja materiaaleja luotettavista lähteistä. Aihetta on rajattu etsien ensin lasten, nuorten ja perheiden palveluihin liittyviä julkaisuja, mutta hakuja laajennettiin hyödyntämällä myös päihde-, mielenterveys-, väkivalta- ja kriminaalitalouden lähteitä. Hakusanoina käytettiin opinnäytetyön keskeistä sanastoa, eniten käytössä olivat lähisuhdeväkivalta, väkivalta ja kartoitus. Materiaalit valittiin ensin otsikoiden perusteella, josta niitä karsittiin ensin tiivistelmän ja sitten itse sisällön perusteella.

Tutkimuskysymyksiä valittaessa, pohdittiin, minkälaisilla kysymyksillä, saada paras mahdollinen vastaus tutkimuksen aiheeseen. Tutkimuskysymykset pohdittiin yhdessä työelämän ohjaajan kanssa. Lopulliseksi tutkimuskysymyksiksi muodostui: Miten lähisuhdeväkivaltaa kartoitetaan palveluiden piirissä? Mitä eri menetelmiä on käytössä lähisuhdeväkivallan kartoittamiseen? Miten edetään, jos lähisuhdeväkivaltaa havaitaan kartoituksen aikana? Tutkimuskysymykseen haluttiin muodostaa lähisuhdeväkivallan kartoituksesta kokonaisuus. Ensimmäisessä tutkimuskysymyksessä selvitetään, että miten lähisuhdeväkivaltaa kartoitetaan, toisessa millaisilla menetelmillä ja kolmannessa kysymyksessä sitä, että miten edetään, jos lähisuhdeväkivaltaa havaitaan.

Opinnäytetyön menetelmäksi valittiin kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä. Kvalitatiivinen tutkimus on menetelmä, jossa tietoa kerätään laadullisesti. Tämä tarkoittaa, että pyritään ymmärtämään ilmiöitä ja tapahtumia syvällisesti ja yksityiskohtaisesti. Tavoitteena ei ole numeeristen mittausmenetelmien käyttö, vaan tutkimusaineiston kerääminen tapahtuu esimerkiksi havainnoinnin, haastatteluiden tai dokumenttien analyysin avulla. Laadullisessa tutkimuksessa pyritään ymmärtämään ilmiöiden merkityksiä sekä kokemuksia, joita yksilöt ko-

kevat henkilökohtaisesti. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 23–24.) Laadullinen menetelmä valikoitui aiheemme mukaan: opinnäytetyössä halutaan tutkia yksityiskohtaista tietoa haastateltavilta henkilöiltä tutkittavasta ilmiöstä.

Aineiston keruuta varten mietittiin eri vaihtoehtoja haastatteluille ja kyselyille. Teemahaastattelu valikoitui menetelmistä tutkimukselle parhaaksi, sillä tällä menetelmällä saadaan haastateltavilta tietoa tutkittavaan ilmiöön sekä vastaukset tutkimuskysymyksiin. Teemahaastattelu on laadullisen tutkimuksen menetelmä, jossa haastateltavaa pyydetään kertomaan kokemuksistaan ja ajatuksistaan tietystä aiheesta. Teemahaastattelussa tutkija esittää haastateltavalle avoimia kysymyksiä, jotka liittyvät tutkittavaan aiheeseen. Haastattelu voi olla joko strukturoitu tai puolistrukturoitu. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 65–66.)

Strukturoidussa teemahaastattelussa haastattelukysymykset on etukäteen määriteltä tarkasti, ja haastattelija esittää ne samassa järjestyksessä kaikille haastateltaville. Puolistrukturoidussa teemahaastattelussa taas haastattelukysymykset ovat avoimempia, ja haastattelija voi soveltaa niitä haastateltavan vastauksiin ja tarvittaessa esittää lisäkysymyksiä. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 64.) Opinnäytetyötä varten on laadittu lomake, joka on opinnäytetyön liitteenä, jossa on teemat ja niihin liittyvät apukysymykset, joita esitetään haastattelun edetessä.

Teemahaastattelu soveltuu erityisesti tutkittavan ilmiön monipuoliseen tarkasteluun ja syvälliseen ymmärtämiseen. Haastatteluissa haastateltavat voivat tuoda esiin omia kokemuksiaan ja näkemyksiään, jotka auttavat tutkijaa ymmärtämään tutkittavaa ilmiötä monipuolisemmin. Teemahaastattelut voidaan myös tallentaa ääninauhurilla tai videokameralla, jolloin tutkija voi analysoida haastattelua tarkemmin jälkikäteen. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 121–122.) Opinnäytetyön haastattelut suunnitellaan toteutettavaksi Teams- sovelluksen avulla, joka helpottaa useamman työntekijän mahdollisuutta osallistua tutkimukseen.

Opinnäytetyön tutkimuksen haastattelulla on tarkoitus kerätä haastateltavilta omakohtaisia kokemuksia, jotka ovat tutkimukselle erityisen tärkeitä. Haastattelu myös mahdollistaa lisäkysymyksiä kysymisen heti, joka helpottaa juuri

haluttuun kysymykseen vastauksen saamisessa. Tällöin tutkimuksessa on mahdollista saada haastateltavat kertomaan enemmän ja laajemmin aiheesta.

5.2 Toteutusvaihe

Suunnitteluseminaarin jälkeen tehtiin tutkimuslupahakemus, jonka jälkeen haastatteluajat sovittiin yhdessä työelämänohjaajan kanssa. Alkuperäisen suunnitelman mukaan haastattelut olisi ollut tehtynä maaliskuun aikana. Haastateltavat valittiin työelämänohjaajan avulla. Tavoitteena oli saada vähintään kahden eri työntekijän kokemukset ja näkökulmat haastatteluun ja tutkimusaineistoon, koska työtä on mahdollista tehdä eri tavoin. Haastavaa oli saada opinnäytetyön kannalta sopivimmat henkilöt osallistumaan haastatteluun.

Työelämänohjaajan avulla löytyi kuitenkin työntekijöitä, vaikka alkuperäinen suunnitelma ei toteutunutkaan. Alkuperäinen suunnitelma oli haastatella työntekijöitä perheneuvolasta, nuorten matalasta, lastensuojelusta ja alkutiimistä, lapsiperheiden kotipalvelusta, perheiden sosiaalityöstä ja tehostetusta perhetyöstä. Toteutuneet haastattelut olivat perheiden sosiaalityöstä, perheneuvolan työntekijöitä, perhetyön ohjaajia ja työntekijöitä lastensuojelusta ja lastensuojelun laitoksista.

5.2.1 Aineiston keruu

Haastattelut toteutuivat Teams-sovelluksessa. Haastatteluun osallistujille lähetettiin etukäteen saatekirje, jossa oli kutsu haastatteluun ja tietoa haastateltavan oikeuksista ja tietosuojasta tutkimuksen aikana. Näissä lomakkeissa kerrottiin oleelliset asiat haastatteluun liittyen, kuten: haastattelun aihe ja luonne, vapaaehtoisuus ja keskeyttämismahdollisuus, haastattelujen toteutus anonyymisti ja materiaalin säilytyksestä ja tuhoamisesta.

Kun tehdään ihmisiä koskevaa tutkimusta, ihmisoikeudet luovat eettisen perustan koko tutkimukselle. Tutkimukseen osallistuvan henkilön täytyy tietää tutkimuksen tavoitteet ja menetelmät. Tutkittavilla on tutkittavien suoja, johon liittyy vapaaehtoinen suostumus osallistua haastatteluun. Tutkijan on varmistettava, että tutkittu tietää tutkimuksen sisällöstä. Tutkimus ei saa aiheuttaa tutkittaville haittaa ja heidän oikeutensa ja hyvinvointinsa on turvattava tutkimuksen aikana. Tutkimuksessa tulleita tietoja ei saa luovuttaa ulkopuolisille ja

tutkimuksen osallistujien tiedot ovat nimettömiä. Tutkijan on tärkeä pitäytyä kertomassaan ja noudattaa laatimiaan sopimuksia. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 116–117.)

Haastatteluita toteutui kuusi ja haastateltavia oli 11. Haastattelut tehtiin maaliskoukokuun aikana. Haastatteluun valmistauduttiin etukäteen tekemällä haastattelun runko ja tukikysymykset, jotta haastattelusta saataisiin tutkimukselle oleelliset vastaukset. Haastattelut etenivät teemoittain. Ensimmäinen haastattelun teema oli lähisuhdeväkivallan kartoitus. Tämän teeman aikana oli tarkoitus vastata ensimmäiseen tutkimuskysymykseen: miten lähisuhdeväkivaltaa kartoitetaan palveluiden piirissä. Ensin haastateltavat saivat kertoa lähisuhdeväkivallan kartoituksesta ja usein ensimmäisen teeman aikana esitimme tukikysymyksen: miten olette kartoittaneet lähisuhdeväkivaltaa työssänne?

Haastattelun toinen teema oli kartoituksen menetelmät. Tämän teeman aikana oli tarkoitus selvittää vastaus toiseen tutkimuskysymykseemme, mitä eri menetelmiä on käytössä lähisuhdeväkivallan kartoittamiseen. Toisen teeman aikana haastateltavilla oli mahdollisuus kertoa erilaisista materiaaleista ja menetelmistä, joita heillä on käytössä lähisuhdeväkivallan kartoittamisessa. Työelämänohjaajalta oli saatu tietoa etukäteen, että osaa loppuvuoden 2022 Kymsohen henkilöstöä oli koulutettu lähisuhdeväkivallan kartoitukseen ja lomakkeiden käyttöönottoon, jotka olivat lisätty SosiaaliLife Care - järjestelmään.

Kolmas ja viimeinen haastattelun teema oli: miten edetään? Ja sen oli tarkoitus vastata kolmanteen tutkimuskysymykseen, miten edetään, jos lähisuhdeväkivaltaa havaitaan kartoituksen aikana. Tähän teemaan saattoi tulla vastaus jo ensimmäisten teemojen aikana, mutta haastattelun aikana kerrattiin vielä aikaisemmat vastaukset ja haastateltavilla oli vielä mahdollisuus kertoa jotain muuta, jota heille tuli vielä asiasta mieleen.

5.2.2 Aineiston analyysi

Viimeisen haastattelun jälkeen aloitettiin haastatteluiden litterointi. Haastattelussa hyödynnettiin Teams-sovelluksen tallennus- ja transkriptio-sovellusta. Haastattelut kuunneltiin ja tekstitiedostot päivitettiin vastaamaan sitä, mitä haastateltava oikeasti sanoi. Litteroinnin jälkeen siirryttiin aineiston analyysiin.

Laadullinen tutkimus voidaan analysoida usein eri keinoin. Voidaan puhua deduktiivisesta ja induktiivisesta analyysistä. Näiden ero on käytetyn päättelyn logiikka. Induktiivinen on yksittäisestä yleiseen ja deduktiivinen taas yleisestä yksittäiseen. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 80.)

Opinnäytetyön tutkimukselle valittiin aineistolähtöinen sisällönanalyysi, Eskolan esittämän jaottelun mukaan. Hän on jakanut analyysin kolmeen erilaiseen, riippuen analyysin näkökulmasta. Aineistolähtöinen, teoriasidonnainen ja teorialähtöinen analyysi. Aineistolähtöisen analyysin näkökulma on tehdä saadusta tutkimusaineistosta teoreettinen kokonaisuus. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 80.)

Opinnäytetyön tutkimuksesta ei ole olemassa teoriaa ja tietoa, miten kartoitusta toteutetaan Kymenlaakson hyvinvointialueella. Opinnäytetyön on tarkoitus tutkia tätä tietoa, joka koostetaan haastattelijoiden kokemuksesta heidän työssään. Opinnäytetyön tarkoitus luoda teoreettinen kokonaisuus, joka kertoo sen, miten lähisuhdeväkivaltaa kartoitetaan lasten, nuorten ja perheiden palveluissa Kymenlaakson hyvinvointialueella.

Aineistolähtöisen tutkimuksen haaste piilee siinä, että yleinen ajatus on siitä, että ei ole olemassa objektiivisiä ja niin sanottuja puhtaita havaintoja. Niihin vaikuttavat aina tutkijan valitsemat menetelmät, aiemmin mainitut käsitteet ja tutkimusasetelma. Tässä tutkimuksessa pitää olla tarkkana, että tutkija pystyy kontrolloimaan, ettei aineiston analyysin tapahtuvan hänen omien ennakkoluulojensa kautta, vaan oikeasti tutkimuksen tiedonantajien tuottaman tiedon avulla. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 80.)

Haastattelusta koostui paljon litteroitua materiaalia, ja ajatuksena oli teemoitella haastatteluissa saadut vastaukset ja päädyttiin hyödyntämään miellekarttoja. Kun materiaalia teemoittelee, ei oleellisinta ole se, kuinka monta kertaa jokin asia sanotaan. Teemoittelussa tärkeää on, mitä siitä asiasta sanotaan. Teemoittelussa laadullinen aineisto pilkotaan osiin ja ryhmitellään eri aihepiirien mukaan, jolloin teemojen esiintymistä aineistossa on mahdollista vertailla. Tutkimusaineistosta etsittiin samankaltaisuutta. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 79.)

Analyysi aloitettiin koostamalla kolme miellekarttaa ja ne otsikoitiin tutkimuskysymysten mukaisesti. Tämän jälkeen haastattelut jaettiin kolmeen eri Word-tiedostoon, johon laitettiin teemaan saadut vastaukset. Litteroitu materiaali käytiin muutamaan kertaan läpi, koska osa teemaan liittyvistä vastauksista saattoi löytyä toisen teeman kysymyksen alta.

Materiaalin paljouden vuoksi päädyttiin ensin luokittelemaan materiaalia, jotta saatiin kokonaisuudesta kiinni. Luokittelu on yleensä kvantitatiivisen tutkimuksen muoto, jossa lasketaan, kuinka monta kertaa jokin asia on sanottu. Sitä myös pidetään yksinkertaisimpana analyysin järjestämisen muotona. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 79.) Laskemisen sijaan mietittiin sitä, mitä sanottiin usein ja niiden pohjalta lähdettiin miettimään aineistosta muodostuvia teemoja.

Miellekarttojen avulla suoritettiin tutkimusmateriaalin pelkistäminen, eli redusointi. Redusoinnissa karsitaan alkuperäisdatasta tutkimukselle epäolennaiset asiat pois ja etsitään kuvaavia ilmaisuja, jotka liittyvät tutkimuskysymyseen. Tässä voidaan tiivistää tai pilkkoa aineistoa osiin. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 92.) Miellekarttojen avulla materiaali pilkottiin osiin niin, että luokittelun avulla löydetyt usein mainitut asiat otettiin pelkistetyksi ilmaisuksi. Miellekarttaan etsittiin alkuperäiset ilmaisut jokaisesta haastattelusta. Koska miellekartta oli haastava hallita, sen vierelle tehtiin taulukko, johon listattiin pelkistetyt ilmaukset ja niiden vierelle alkuperäiset ilmaukset.

Redusoinnin jälkeen materiaali klusteroitiin. Klusterointi tarkoittaa ryhmittelyä, jonka avulla koodatut ilmaisut käydään läpi ja niistä etsitään joko samankaltaisuuksia ja/tai eroavaisuuksia (Tuomi & Sarajärvi 2018, 92). Opinnäytetyössä keskityttiin samankaltaisuuksien etsimiseen, koska haastatteluissa saatiin usein hyvin samanlaisia vastauksia. Pelkistetyistä ilmauksista loimme alaluokkia, josta muodostui tutkimuksen pääluokat.

Litterointivaiheeseen aikaa kului huhtikuusta toukokuuhun, viimeisen haastattelun ollessa vasta toukokuussa. Analyysivaiheessa oltiin toukokuusta kesäkuuhun, jonka aikana kirjoitettiin myös opinnäytetyön muita osia. Analyysin tulokset esitellään seuraavassa kappaleessa.

6 TUTKIMUSTULOSTEN RAPORTOINTI

Tässä osassa opinnäytetyötä käsitellään tutkimustulosten raporttia. Osa on jaettu kolmeen teemojen mukaisesti. Opinnäytetyön toteutuksessa oli kaksi haastetta. Ensimmäinen oli saada halutut haastateltavat osallistumaan haastatteluun. Alkuperäinen suunnitelma oli haastatella niistä työpaikoista, jossa työskennellään lasten tai nuorten tai perheiden kanssa. Eli että jokaisesta asiakaskunnasta saataisiin sellainen työntekijä, joka painottuu juuri tämän asiakaskunnan kanssa työskentelemiseen. Työelämänohjaajan avulla löytyi kuitenkin muita haastateltavia, joten tutkimus pääsi jatkumaan.

Seuraava ongelma liittyi haastatteluun. Miten lähisuhdeväkivaltaa kartoitetaan palveluiden piirissä - kysymys, ymmärrettiin kahdella eri tavalla. Ensimmäinen oli se, miten kartoitusta toteutetaan, millaisessa tilassa asiakas on kartoitusta varten. Toinen tapa oli se, mihin opinnäytetyössä haluttiin vastaus, eli onko heillä olemassa esimerkiksi tiettyä tapaamista, jonka aikana se toteutetaan, vai vasta huolen tullessa ilmi. Tämä kuitenkin antoi opinnäytetyölle enemmän materiaalia, kun alun perin tavoitteena oli.

Tietosuojan säilyttämisen takia opinnäytetyössä ei voida käsitellä haastateltavien henkilöiden työnkuvaa tarkasti, jotta haastateltavien ja sitä kautta heidän asiakkaiden yksityisyyttä voidaan suojella.

6.1 Lähisuhdeväkivallan kartoitus

Lähisuhdeväkivallan kartoitukseen tai kartoituksen tekemättömyyteen vaikuttaa usea eri asia. Väkivallasta puhumista ei koettu haastavaksi, vaan se koettiin yhdeksi osaksi työtä. Kuitenkin väkivallan kartoitukseen vaikuttavia tekijöitä tuli ilmi useita: palveluun osallistumisen vapaaehtoisuus, miten työntekijä oli lähisuhdeväkivaltatyöhön koulutettu ja millainen oli työntekijän oma mielenkiinto lähisuhdeväkivaltaan ja siihen liittyvään työskentelyyn. Myös asiakkaan kokemus väkivallasta koettiin haastavan kartoitusta. Joissain tapauksissa hän ei kokenut kokemuksiin väkivallaksi, hän ei osaa kertoa siitä totuudenmukaisesti.

"Tässä meidän työssä pystyy jokainen tekemään vähän omalla persoonallaan sitä työtä ja mikä on kenellekin sopiva työväline"

Vapaaehtoisessa palveluissa koettiin haasteena se, että perheen ei ole pakko kertoa muita asioita, kuin niitä, joiden takia asiakas oli tullut palvelun piiriin. Perhe ei siis välttämättä puhu lähisuhdeväkivallasta, koska kokevat ettei se ole kyseisen palvelun kannalta oleellista tietoa. Vapaaehtoinen palvelu on myös helposti lopetettavissa, jos perhe ei esimerkiksi halua myöntää havaittua lähisuhdeväkivaltaa. Tämä johtaa perheen usein toisen palvelun piiriin, mutta vapaaehtoinen palvelu saattaa loppua.

Vaikka lähisuhdeväkivallasta puhumista ei koettu haastavana, niin haastateltavat saattoivat kokea kartoitustilanteessa riittämättömyyden tunnetta siitä, osaavatko he auttaa lähisuhdeväkivallan kokijaa oikealla tavalla. Tämä näyttyi pohdintana siitä, tapahtuuko kokijan kohtaaminen ja eteenpäin ohjaus oikea-aikaisesti ja perheelle sopivaan, oikeaan palveluun ja tilanteen tarvitsemalla sensitiivisellä otteella. Myös asiakkaan siirtely palvelusta toiseen koettiin haastava asiana, koska se saattoi myös vaikuttaa perheen motivaatioon työkennellä aiheen kanssa, kun sen käsittely täytyy aloittaa jälleen uudessa palvelussa ja alusta.

Myös työntekijän omalla persoonalla huomattiin olevan vaikutusta lähisuhdeväkivallan kartoitukseen. Henkilö, jolla on kokemusta lähisuhdeväkivallasta esimerkiksi kouluttautumisen, oman mielenkiinnon myötä tai muista töistä, on helpompi ja luontevampi ottaa väkivalta puheeksi. Lähisuhdeväkivallan kartoittamiseen ei ole yhtenäistä ohjeistusta siitä, että tietyssä ajankohdassa sitä tulisi kartoittaa. Kuitenkin silloin, kun lähisuhdeväkivallasta nousee työntekijälle huoli, on hänen kartoitettava sen mahdollisuutta.

6.1.1 Kartoituksen ajankohta

Tietyn tapaamisen yhteydessä tapahtunut kartoitus

Palvelutarpeen arviointi on sellainen vaihe, jossa lähisuhdeväkivaltaa on luonteva kartoittaa, koska sen aikana on tarkoitus selvittää perheen tarvitsemat palvelut ja tuen tarpeet. Palvelutarpeen arvioinnissa myös pohditaan, tarvitseeko perheen siirtyä esimerkiksi lastensuojelun palveluiden piiriin. Kuitenkaan siinäkään ei ollut ennalta sovittua ajankohtaa, jolloin lähisuhdeväkivaltaa

kartoitetaan, vaan työntekijä arvioi itse, milloin ja miten lähisuhdeväkivaltaa kartoitetaan.

"Siinä palvelutarpeen arvioinnissa sitten sitä niitten THL:n suodatin kysymyksiä just missä kysytään suorat kysymykset siitä, että onko kohdannut sitä väkivaltaa ja onko sitä tällä hetkellä ja miten se vaikuttaa vaikka se olisi tapahtunut aikaisemmin."

"Palvelutarpeen arviointi on aina sellainen kohta missä sitä, jolla jossain määrin kartoitetaan tai sitten se saattaa suoraan tulla vähän niin kuin väkivalta asiana. Ja kyllä mä ajattelen, että sitten niin kuin koko sen työskentelyn aikana sitä selvitetään."

Haastatteluissa koettiin, ettei lähisuhdeväkivallan kartoitukselle ole varsinaista sovittua ajankohtaa. Joissakin palveluissa on ollut alkukartoituksia, jonka aina on selvitelty, kuuluuko tämä asiakas juuri tämän palvelun piiriin. Alkukartoituksen aikana on selvitetty myös lähisuhdeväkivaltaan liittyviä asioita, samalla kun on selvitetty esimerkiksi päihteiden käyttöä.

Osassa palveluissa koettiin, että koska kartoitus on tehty jo palvelutarpeen arvioinnin aikana tai jonkun muun palvelun alla, heillä ei ole tarvetta systemaattisesti kartoittaa lähisuhdeväkivaltaa. Kuitenkin, jos työntekijällä ilmenee huolta lähisuhdeväkivallasta, tapahtuu lähisuhdeväkivallan kartoitus siitä huolimatta, siirtyykö asiakas toisesta palvelusta heidän omaan.

Huolen tullessa ilmi

Lähisuhdeväkivallan kartoitus tapahtuu herkimmin silloin, jos työntekijällä tulee ilmi huoli lähisuhdeväkivallasta. Huoli voi nousta esimerkiksi ihan kokijan kertomana, lapselta kesken leikkutilanteen tai havainnoimalla perheen vuorovai-
kutusta.

Kartoitustilanteessa väkivallasta ei puhuta välttämättä suoraan, koska haastatellut kokivat sanan välillä jopa pelästyttävän asiakkaita. Tämän takia lähisuhdeväkivallasta saatetaan kysyä kiertäen, kuten: miten teillä riidellään? tai millaiseksi miellät turvallisen kodin? – kaltaisilla kysymyksillä.

"Tavallaan me sivuamme ehkä siihen väkivaltaan liittyviä asioita puhumalla esimerkiksi kodin ilmapiiristä, turvallisuuden tunteesta ylipäättäen. Niin kuin tällaisista asioista."

"On siinä arjessa eläen ja työtä tehdessä perheiden ja lasten kanssa niin tullut ensin joku semmoinen aavistus ja sitten niin kuin se on vahvistunut ja sitä on niin kuin lähdetty selvittämään."

Osa haastateltavista myös koki, että on epämiellyttävää lähteä työskentelemään perheessä niin, että aloittaa kyselemään suoraan lähisuhdeväkivallan mahdollisuudesta.

6.1.2 Kartoitukseen vaikuttavia tekijöitä

Luottamus

Suureksi tekijäksi kartoituksen onnistumiseen ajateltiin olevan luottamussuhde. Ensimmäisellä tapaamisella voidaan kysyä lähisuhdeväkivallasta, mutta koettiin etteivät lähisuhdeväkivallan kokijat tai tekijät kerro asiasta vielä, koska he eivät luota työntekijään. Pidempiaikainen työskentely luo vahvan kontaktin asiakkaan ja työntekijän välille, joka myös auttaa luottamuksen saamista. Lähisuhdeväkivalta on arka aihe koko perheelle, jonka takia siitä puhuminen on suuri luottamus, jonka asiakas tekee.

"Se luottamushan täytyy ensin saada, että se kaikkein a ja o, että ehkä asiakas lähtee puhumaan"

"Koen, että pitää olla vahva ja hyvä kontakti. Se on todella iso luottamus asiakkaalta, että hän kertoo siitä, että hän pelkää tai että hänellä on sellaista kokemusta taustalla, jonka takia hän pelkää, vaikka ei nyt olisikaan syytä pelätä."

Puhuminen lähisuhdeväkivallasta koetaan myös asiakkaan puolesta pelottavana asiana, koska he ovat epä tietoisia siitä, mitä lähisuhdeväkivallasta puhumisesta seuraa. Yhtenä suurimpina pelkoina perheellä on, että lapset vietäisiin pois väkivallan takia.

Turvallinen tila

Suurin osa haastateltavista koki, että onnistuneeseen kartoitukseen tarvittiin ensin turvallinen ympäristö. Turvalliseksi ympäristöksi kuvailtiin sellainen tila, jossa asiakas on yksin ja hänellä on luottamus työntekijää kohtaan.

"Siinä sitten aina semmoista kahdenkeskisen tilanteen sen asiakkaan kanssa, missä sitten kysyy jotenkin siitä. Jossain kohtaa, vaikka palvelutarpeen arviointia tai muutenkin sitten sen työskentelyn aikaan. Siellä olisi niitä paikkoja, missä ei ole sitten muita perheenjäseniä paikalle, että se tulisi mahdolliseksi sitten tuoda esiin turvallisesti."

"Jos väkivallan kokija on puhelimessa minun kanssa ja väkivallan tekijä on paikalla, niin ei ole turvallista ottaa asiaa puheeksi. Vaan aika mahdotonta."

Lähisuhdeväkivallan kokijan ei ole mahdollista vastata totuudenmukaisesti, jos tekijä on samassa tilassa. Etenkin jos asiakastilanne hoidetaan puhelimen välityksellä, haastateltavat kertoivat kysyvänsä ensin, onko asiakas tilanteessa yksin ja onko nyt hyvä hetki puhua. Jos kartoitus tapahtuu huolen tullessa ilmi, työntekijät pyrkivät tapaamaan perheenjäseniä yksin, mahdollistaen jokaiselle perheenjäsenelle turvallisen tilan puhua asiasta.

Myöhemmin asiaan palaaminen

Turvallinen tila ja luottamus ovat osatekijöitä, jotka auttavat lähisuhdeväkivallan kartoituksen kanssa. Myös myöhemmin asiaan palaaminen on sellainen, joka vaikuttaa lähisuhdeväkivallan kartoitukseen. Jos kartoitusta toteutetaan silloin, kun luottamussuhdetta ei ole vielä syntynyt, voi asiakas jättää kertomatta väkivallasta. Siksi työntekijän on tärkeää muistaa kysyä ja kartoittaa lähisuhdeväkivaltaa myös myöhemmin.

"Mä kysyn asiakkuuden alkuvaiheessa joko suoraan tai muulla tavoin. Asiakas ei välttämättä lähde avaamaan, vaan se vaatii, että siihen palaa myöhemmin uudestaan."

"Kaikki ei tule heti ilmi, vaan siihen täytyy palata. Ei silleen, että ok kysyn ekalla kerralla ja nyt voin unohtaa, vaan täytyy muistaa palata"

Kokemus normaalista

Kartoituksen tekoa haastaa myös se, tietääkö lähisuhdeväkivallan kokija olevansa lähisuhdeväkivallan uhri. Lähisuhdeväkivallan kokija voi kokea lähisuhdeväkivallan normaalina eri syistä. Esimerkiksi jos lähisuhdeväkivaltaa on jatkunut pitkään tai jos tulee sellaisesta kulttuurista, johon kuuluu erilaiset kuritustoimet, joita Suomessa pidetään väkivaltana.

"Jos mietitään monikulttuurisuuden kautta, että kaikissa kulttuureissahan ei olla vielä näin pitkällä. Kun on niitä maita, mitkä hyväksyvät ruumiillisen kurituksen ja siellä on perinteenä."

"On myös ihmisiä, jotka ei miellä asioita väkivallaksi, vaikka ne on selkeää väkivaltaa. Mutta he on joko lapsuudesta asti tai muuten ikään pitänyt sitä aivan muuna."

"Pitkässä parisuhteessa on tottunut siihen, että puoliso käyttäytyy tietyllä tavalla. Ajattelee että tää on ok, osa parisuhdetta, että toinen katsoo mun puheilinta tai kyselee koko ajan missä sä oot ja kenen kanssa sä oot. Se on välittämistä. Se [meidän työ] on sellaista mielikuvien muuttamista"

Haastattelussa tuli myös ilmi, että parisuhdeväkivalta tai väkivalta aikuisen toteuttamana lapseen ymmärretään selkeästi väkivallaksi, toisin kuin sisarusten välinen väkivalta. Vanhemmat tietävät, että riidat kuuluvat sisarussuhteisiin, mutta eivät välttämättä näe fyysistä satuttamista tai haukkumista väkivaltana.

6.2 Kartoituksen menetelmät

Lähisuhdeväkivallan kartoitukseen on kehitetty valtavasti erilaisia menetelmiä. Lasten, nuorten ja perheiden palveluiden piirissä niitä hyödynnetään vaihtelevasti. Tutkimuksen aikana oli tarkoitus selvittää, onko palvelulla käytössä vakituisesti jotain menetelmiä, jotka koulutetaan kaikille vai ovatko menetelmät työntekijöiden itsensä löytämiä ja hyväksi havaittuja. Alla on taulukko, jossa on vastaukseksi saadut menetelmät.

Lähisuhdeväkivallan kartoituksen menetelmiä	
Erityisesti lasten kanssa toimivia menetelmiä	Aikuiset ja nuoret sekä lapsille sovellettavia menetelmiä
<ul style="list-style-type: none"> • Keskustelu ja kysyminen • Havainnointi • Piirtäminen • Muovailu • Kehonkartta • Nallekortit • Muut tunnetaitomateriaalit • Turvakymppi • Leikki 	<ul style="list-style-type: none"> • Keskustelu ja kysyminen • Havainnointi • Erilaiset lomakkeet, esim. THL ja Marak • Turvasuunnitelma • Väkivallan ympyrä • Väkivallan nelikenttä • Omaohjaajakeskustelut • Motivoiva tulohaastattelu • Tarkka kirjaaminen • Nettiturvakodin tarkistuslista

Kuva 3. Menetelmiä, joita hyödynnetään lähisuhdeväkivallan kartoittamisessa. (Koskela ja Mäenpää 2023.)

Taulukossa on jaettu erikseen lasten kanssa toimivat menetelmät ja aikuisten ja nuorten kanssa toimivat menetelmät. Nämä osa ovat samoja ja osa nuorten ja aikuisten omista on hyödynnettävissä myös lasten kanssa työskentelyyn.

Menetelmien käyttö jakoi haastateltavien mielipiteitä. Osa haastateltavista koki esimerkiksi erilaisten lomakkeiden käytön haastavana, koska se saattoi vaikuttaa keskustelun luontevuuteen. Osa haastatelluista taas koki, että menetel-

mät auttavat puhumaan haastavasta tilanteesta, koska ne ohjaavat keskustelua eteenpäin. Myös menetelmien löytäminen koettiin haastavaksi ja toivottiinkin, että työntekijöille voisi olla jonkinlainen menetelmäkansio, jonka avulla he voisivat valita juuri siihen tilanteeseen sopivan menetelmän. Tärkeimmäksi menetelmäksi koettiin kuitenkin kysyminen ja keskustelu, yhdessä havainnoinnin kanssa.

6.2.1 Lasten kanssa käytettäviä menetelmiä

Työntekijät kokivat lasten kanssa väkivallasta keskustelun hyvin eri tavalla, kuin aikuisten ja nuorten kanssa. Eri menetelmien kanssa työskennellessä kaikista tärkeintä on aina, että työntekijä havainnoi lasta silloin, kun häneltä kysytään jotain, hänen kanssaan keskustellaan tai hyödynnetään muita menetelmiä.

Keskustelu ja kysyminen

"Lapsille en suoraan puhu väkivallasta: saatetaan kysyä, miten teillä riidellään, millaisia erimielisyyksiä teillä on. En hyödynnä heidän kanssaan mitään lomakkeita tai muita sellaisia."

Kun lasten kanssa keskustellaan väkivallasta, käytetään harvoin väkivalta -termiä. Keskustelua johdatellaan enemmän turvallisuuden ja hyvinvoinnin kautta ja heiltä saatetaan kysyä, miten heillä kodissa riidellään, onko joku joskus satuttanut sinua tai oletko nähnyt aikuisten satuttavan toisiaan? – tyyppisiä kysymyksiä.

Leikki ja luovat menetelmät

"Kaikenlaiset ihan perusleikit, kuten kauppaa tai figuureilla, tai nukketalolla tai pallopeleillä ja palapeleillä. Mielikuvitus on rajana, kun lapsen kanssa keskustele."

Lasten kanssa luovat menetelmät ovat hyvä keino keskustella tilanteista. Muovailun ja piirtämisen kautta lapsen on helpompi puhua haastavasta asiasta,

koska hänellä on käsillä muuta tekemistä. Lapsen kanssa voi hyödyntää esimerkiksi kehonkarttaa, johon hän voi piirtää mihin häntä on satutettu.

Tunnetaitomateriaalit

“Sitten jos olisi niinku kyse lapsesta niin sitten saattaisi jotain niin kun nallekortteja tai jotain muuta ottaa siihen tavallaan, niinku pehmentämään sitä.”

Eri tunnetaitomateriaalit, kuten erilaiset sadut ja tunnetaitokortit koettiin myös lasten kanssa toimiviksi. Tunnekorttien avulla lapsilta saattaa tulla omia tarinoita siitä, miksi isä- tai äitinalle on vihainen tai miksi lapsinalle itkee.

Turva10

“Sitten mä itse käytän jonkun verran lasten kanssa turvakymppiä.”

Turvallisuudesta ja sen tunteesta puhuttaessa lasten kanssa, haastateltavat kertoivat käyttävänsä joskus tukena turvakymppiä, joka toimii keskustelun tukena. Turvakorteissa on eri ikäisille tason mukaan kortteja, joiden avulla mahdollistetaan lasta tai nuorta keskustelemaan niin hyvistä kuin pelottavistakin asioista.

6.2.2 Aikuisten ja nuorten kanssa käytettäviä menetelmiä

Aikuisten ja Nuorten kanssa työskennellessä ja väkivallasta puhuttaessa on avoin ja kuunteleva keskustelu kaiken keskiössä. Muuta materiaalia pystyy hyödyntämään esimerkiksi silloin, kun haluaa osoittaa asiakkaalle, mikä on normaalia ja mikä ei kuulu perhe-elämään.

Havainnointi

“Tähän liittyy sellainen havainnointi, jos mä ajattelen joskus niinkuin vanhemman ja lapsen käyntejä niin joskus on ollut tilanteita tai miten siinä vuorovaikutustilanteessa on tullut selkeästi esiin”

Havainnoimalla arkea ja perheen sisäistä dynamiikkaa voi huomata paljon myös sanoittamattomia asioita. Havainnoimalla toisen olemusta, reagointia asioihin sekä ilmeitä ja eleitä, saattaa se kertoa jo paljon. Haastatteluissa painotettiin että, väkivaltaa kartoittavan työntekijän on osattava lukea ihmisiä ja heidän olemustaan.

Keskustelu ja kysyminen

“Mä ajattelen, että menetelmät on tosi hyviä, mutta tää on aiheena semmoinen, että mä en tiedä pystyykö sitä millään menetelmällä tavallaan pehmentää, että kyllä mä jotenkin ajattelen niinku aikuisten kohdalla, se on semmoinen niinku mahdollisimman suora kysyminen ja jotenkin silleen aika herkillä sen asian kanssa oleminen toki.”

“Niin ja silloin tavallaan se vastuu menee sinne kuulijaan päähän, että haluaako hän siihen sitten jotenkin lähteä sitten keskustelua käymään vai jääkö se siihen, että mä ajattelin, että se kysymys on ehkä kumminkin se olennaisempi, kun sitten voi olla, että aika ei ole vielä oikea, mutta tavallaan se, että on kiinnostuttu kiinnostuneita siitä asiakkaasta ja tavallaan siitä hänen tilanteestaan, vaikka se sitten jäisi siihen.”

Keskustelu sekä kysyminen ovat menetelminä tavallisia ja haastatteluissa ilmeni sen olevan monille myös ainut menetelmä, joka on kaikissa tapaamisissa käytössä. Kysyä voi suoraan tai keskustelua voi ohjailla kysymyksien kautta, jos jotain huolenaihetta herää.

Keskustelu ja kysyminen antavat rajattoman mahdollisuuden saada tietoa, mutta paljon haastateltavat sanoivat, että tilanteita täytyy osata tulkita. Siihen, mitä asiakas kertoo voi vaikuttaa paljon se, ketä muita tilanteessa on vai onko asiakas yksin työntekijän kanssa.

Lomakkeet

Muita menetelmiä, joita tuli monessa haastattelussa puheeksi ovat erilaiset lomakkeet. Lomakkeista esille nousivat THL:n lomakkeet sekä Marak – lomak-

keet. Lomakkeita on suunniteltu helpottamaan asian puheeksi ottamista. Lomakkeiden käytössä oli haastateltavien välillä eroja, toiset kokivat lomakkeet keskustelun tukena hyvin toimiviksi, kun osa taas koki niiden haittaavan keskustelua ja vievän huomion liikaa lomakkeeseen eikä avointa keskustelua tämän vuoksi syntynyt.

Erilaiset listat ja suunnitelmat

Turvasuunnitelma ja sen laatiminen tuli muutamassa haastattelussa esille ja sitä on osa haastateltavista käyttänyt asiakkaidensa kanssa. Siinä laaditaan suunnitelma siitä mitä tehdä, jos tilanne kotona kärjistyy niin pahaksi, että sieltä on lähdettävä.

Väkivallan ympyrä ja väkivallan nelikenttä ovat tietynlaisia listoja, joissa kerrotaan mikä ja millaiset tilanteet ovat väkivaltaa. Näitä voidaan käydä yhdessä asiakkaan kanssa läpi ja katsoa millainen tilanne kotona ja perheessä on. Materiaalia verratessa perheen tilanteeseen asiakas saattaa huomata, että hänen kokemuksensa turvallisesta ja tavallisesta perhe-elämästä ei olekaan sitä, mitä hän on ajatellut.

Nettiturvakodilla on olemassa tarkastuslista väkivallan uhreille. Tarkastuslistaa voidaan käydä yhdessä läpi aikuisen tai nuoren kanssa. Lista käydään kohta kohdalta läpi, jonka jälkeen selviää, onko koti turvallinen ja jos ei niin mistä se johtuu ja mitä sille voisi tehdä.

Arjen keinoja

Omaohjaaja-aikaa hyödynnetään nuorilla, jolloin jo tutuksi tullut ohjaaja viettää aikaa nuoren kanssa ja voi päästä keskusteluissa syvemmälle nuoren tunteiden sanottamisessa ja tunnistamisessa.

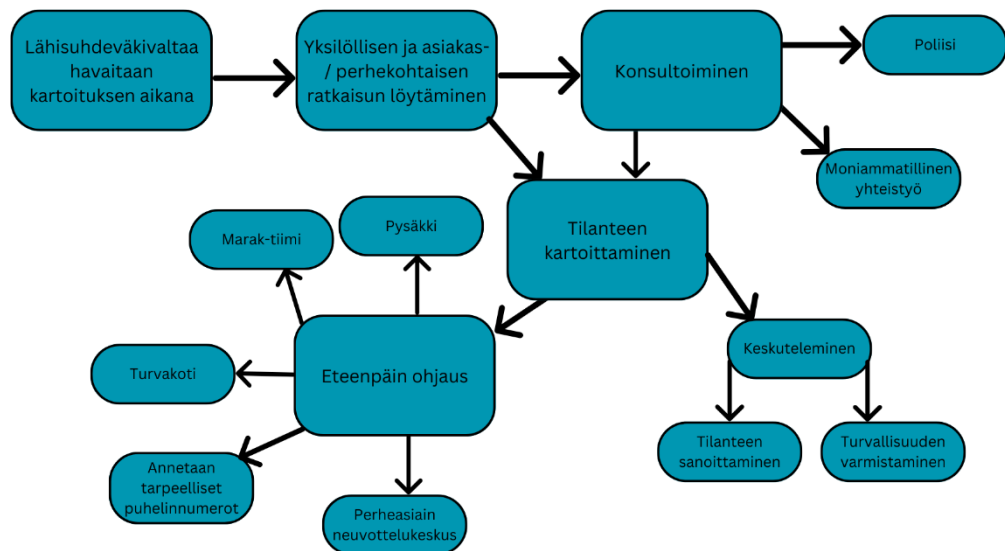
Motivoivalla tulohaastattelulla pyritään saamaan vastauksia peruskysymyksiin ja luomaan nuorelle turvallinen ja avoin ympäristö, johon hän on saapunut.

Tarkka kirjaaminen on erityisen tärkeää ja sosiaalihuollossa on kirjaamisvelvollisuus, joka perustuu lakiin. Kirjattuja tekstejä tulkitaan myöhemmin ja kun on tehty tarkat hyvät kirjaukset, niihin on myös helppo palata.

6.3 Miten edetään, jos lähisuhdeväkivaltaa havaitaan?

"Kyllä ilman muuta tekee mieli sanoa, että mikä meille se tapa edetä on, että yksilöllisesti mietitään mikä milloinkin on se toimivin ratkaisu ja pyritään löytämään ne polut, keinot ja menetelmät."

Kun lähisuhdeväkivaltaa havaitaan kartoituksen aikana, eteneminen on hyvin yksilöllistä. Osa haastateltavista kertoo, ettei heillä ole varsinaista toimintasuunnitelmaa tai janaa näyttää, miten eteneminen tapahtuu. Alla on tutkimuksen tulosten perusteella tehty kaavio, joka näyttää erilaisia vaihtoehtoja, miten edetään, kun lähisuhdeväkivaltaa havaitaan. Jokaisen perheen tai asiakkaan kohdalla ei käydä jokaista vaihetta läpi, koska jokainen kartoitus on aina yksilöllinen.

Kaavio, miten edetään lähisuhdeväkivallan havaitsemisessa. (Koskela & Mäenpää 2023.)

Tilanteen kartoittaminen, arviointi ja konsultoiminen

Kun lähisuhdeväkivaltaa havaitaan, niin tehdään aina tilanteelle yksilöllinen ratkaisu. Työntekijä arvioi tilannetta jatkuvasti sen edetessä. Palvelun laadusta ja väkivaltatilanteen vakavuudesta riippuen konsultoidaan poliisia ja / tai moniammatillista yhteistyötä. Moniammatilliseen yhteistyöhön voi kuulua esimerkiksi sosiaalityöntekijä tai kontakti jossain muussa palvelussa, kuten mielenterveys- ja päihdetyössä.

"No jos se jos se kohdistuu siis lapseen, vaikka lapsi tuo esiin, että kotona annetaan selkään tai jotain tällaista, niin sittenhän menee poliisille tieto. Poliisi selvittää sitten sitä, että aloitetaanko tutkinta ja johtaa sitä hommaa noin muutenkin."

"Vaikka siis meidän Turvakotia sitten konsultoinut tai ennättääkö kollegoiden kanssa jutella siitä tilanteesta, mitä siinä on."

Keskustelu

Tilanteesta keskustelu ja sen sanoittaminen asiakkaalle koettiin tärkeäksi. Keskustelun aikana on mahdollista selvittää asiakkaan turvallisuus. Tässä korostettiin sitä, että työntekijä luo asiakkaalle turvallisen ja luottamuksellisen tilan, jossa he voivat puhua lähisuhdeväkivallasta. Myös tilanteen sanoittaminen ja kertominen siitä, että hänen kokemansa asiat ovat väkivaltaa, eikä normaalia arkea, tapahtuu tässä vaiheessa.

"Keskustelu sitten siitä tosissaan, jos se on esimerkiksi henkistä. Just vaikka sen turvallisuuden ja hyvinvoinnin kautta sitten pohtia sitä tilannetta tai avata sen kautta, minkälainen on turvallinen koti."

"Mutta kyllä mä jotenkin ajattelen tuossakin tilanteessa, että just se olisi se turvallinen ja luottamuksellinen ilmapiiri sitten puhua niistä asioista."

Keskustelun koettiin luovan turvaa asiakkaalle kertoa lähisuhdeväkivallasta. Keskustelun aikana on mahdollista hyödyntää erilaisia kehollisia menetelmiä, jonka avulla asiakkaan on mahdollista rauhoitella itseään. Esimerkiksi rauhalliset hengitykset tai mielipaikkaharjoitukset. Jos tilanne oli aivan akuutti, työntekijä kertoi ohjaavansa asiakkaan turvakotiin ja poliisille.

Eteenpäin ohjaus

"Ensimmäisenä lähtee selvittämään sitä asiaa ja ohjaamaan sitten näihin väkivaltapalveluiden piiriin myös."

Haastatteluun osallistuneiden työntekijöiden palveluissa ei välttämättä tehty ollenkaan väkivaltatyötä, jonka takia asiakkaan ohjaaminen eteenpäin sellaiseen palveluun koettiin luontevana ratkaisuna. Työntekijä kuitenkin varmistaa, että väkivallan kokijalla on kaikki tarvittavat puhelinnumerot ennen kuin hän lähtee heidän tapaamiseltaan. Näitä puhelinnumeroita ovat: Sosiaali- ja kriisipäivystys, Turvakodin numero ja hätänumero.

"Ihan sitten hänenkin kanssa mietittiin, että mikä se hänen olo siinä tilanteessa on ja voiko olla kotona. Katsottiin, että on sitten kriisipäivystyksen numero ja on turvakodin numero. Pohdittiin myös sellaiset, että onko avaimia ja pääseekö sinne [kotiin] ja voiko sinne kutsua jonkun, tai voisiko itse mennä jonkun luo."

Pysäkki

"Se Pysäkki varmaan niin paljon ohjataan just sinne. Pysin itsekin siihen, että tavallaan vaikka itse tietää jonkin verran, niin siellä on kuitenkin se erityisosaaminen siitä asiasta. Siellä kun on mahdollisuus tavata kumpaakin osapuolta ja työstää sitä asiaa, niin varmasti ohjaan sinne päin. Ja kun esität tuon kysymyksen [kysymys: miten edetään, jos lähisuhdeväkivaltaa havaitaan kartoituksen aikana], niin mulla tuli heti ekana mieleen se, että tietysti sinne Pysäkille"

Väkivaltatyö Pysäkki on sellainen paikka, jonne työntekijät usein ohjaavat asiakkaita. Pysäkki koettiin helpoksi yhteistyötahoksi, koska sinne ei tarvitse lähetettä vaan asiakas voi itsenäisesti ohjautua palvelun piiriin. Pysäkin työntekijät koettiin helposti lähestyttäväksi esimerkiksi puhelimen ja sähköpostin avulla. Heidän kanssaan on mahdollista tehdä työparityötä esimerkiksi palvelutarpeen arvioinnissa. Pysäkillä tiedetään olevan erityisosaamista väkivaltatyöskentelyyn jokaisen osapuolen kanssa. Pysäkillä työskennellään yksin tekijän, kokijan tai sivusta seuraavan kanssa ja tarvittaessa ryhmissä.

Marak - tiimi

"Että pystynkö minä arvioimaan yksin sitä tilannetta, vai tarviiko siihen jonkun isomman porukan? Missä sitten justiin voisi ajatella, että sitten veisi, vaikka sinne Marak työryhmään."

Myös ohjaus Marak-tiimille koettiin luontevaksi. Marak-lomake on käytössä SosiaaliLife Caressa, jonka takia työntekijän on mahdollista täyttää lomake asiakkaan kanssa ensin. Jos tietyt pistemäärät täyttyvät tai jos työntekijän havainnoinnin kautta hän kokee, että yhteydenotto Marak-tiimiin olisi hyvä, voi sen asiakkaan suostumuksella sinne viedä.

Turvakoti

"Pyrkii sitäkin varmistamaan, että jos ajatellaan, että vaikka se väkivallan kokija on yksin tässä mun luona käynnillä, niin varmistaa sen, että onko tällä hetkellä mikä se tilanne. Onko sinne kotiin turvallista mennä ja kertoo vaikka Turvakodista, että sinne voi mennä."

Turvakotiin ohjaus oli myös haastateltavien mielestä vaihtoehtona, etenkin jos tilanne oli kriisiytynyt, ja tilanteesta oli päästävä turvaan mahdollisimman pian. Turvakoti on myös paikka, minne haastateltavat kokivat yhteydenoton helppoksi joko työntekijän tai sitten asiakkaan puolesta. Turvakoti antaa turvapaikan lisäksi myös väkivallan uhrille neuvontaa, ohjausta ja kriisiapua.

Perheasian neuvottelukeskus

Perheasiain neuvottelukeskus on palvelu, johon kerrottiin myös asiakkaita ohjattavaksi väkivaltilanteissa. Perheasiain neuvottelukeskus on seurakunnan järjestämää toimintaa, joka antaa apua ja tukea elämän erilaisiin kriisitilanteisiin. (Perheasiain neuvottelukeskus s.a.)

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimuksessa saatiin vastaukset esitettyihin kysymyksiin. Kuitenkin tutkimuksesta jäi uupumaan sellaisten palveluiden haastattelut, jotka tekevät alkukartoituksia liittyen palveluihin siirtymiseen. Suuri osa haastateltavista koki, ettei kartoitus ollut heidän työssään ajankohtainen, koska joku muu oli sen tehnyt jo heidän puolestaan. Tutkimuksen toteutus tapahtui muutoksen taitteessa, jolloin hyvinvointi alueet aloittivat. Tämä toi mukanaan paljon muutoksia, jolla oli myös mahdollisesti vaikutuksia tutkimuksen toteutumiseen.

7.1 Miten lähisuhdeväkivaltaa kartoitetaan lasten, nuorten ja perheiden palveluissa?

Lasten, nuorten ja perheiden palvelut koostuvat useista erilaisista palveluista, jossa tehdään työtä perheiden kanssa erilaisissa tilanteissa. On selkeä ero siinä, miten lähisuhdeväkivaltaa kartoitetaan vapaaehtoisissa palveluissa, verrattuna velvoittaviin palveluihin. Työntekijät kuitenkin havainnoivat työtä tehdessään sitä, olisiko kartoitus hyödyllinen tehdä. Nämä havainnot voivat tulla siitä, kokevatko he, että asiakas jättää jotain sanomatta tai tulee selkeitä merkkejä siitä, että perheessä voisi olla lähisuhdeväkivaltaa.

Opinnäytetyössä havaittiin, että palvelutarpeen arviointi on aika, jossa lähisuhdeväkivaltaa kartoitetaan systemaattisesti. Siinäkään ei ole sovittuna ajankohdtaa, milloin kartoitus toteutuu, vaan se etenee omalla painollaan. Sosiaalihuoltolain 17 §:n mukaan palvelutarpeen arviointi tehdään, kun henkilö hakee sosiaalihuollon palveluja tai kun sosiaalihuollon tarve muutoin ilmenee. (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014). Palvelutarpeen arviointi on vaihe, jonka aikana on mahdollista, että perhe siirtyy muiden palveluiden alle, ellei perheiden sosiaalityön koeta olevan tarpeellinen tukitoimi perheelle.

Muuten systemaattista lähisuhdeväkivallan kartoitusta ei koettu olevan oman palvelun piirissä, koska palvelutarpeen arviointi tehdään usein ennen muihin palveluihin siirtymistä. Haastatteluissa tuli ilmi, että palvelutarpeen arvioinnin aikana THL:n suodatin- ja kartoituslomake on yksi keino, jonka avulla he kartoittavat lähisuhdeväkivaltaa. Opinnäytetyön haastatteluissa korostettiin kuitenkin, että huolen tullessa ilmi väkivaltaa selvitetään ja tehdään tarvittavat jatkotoimenpiteet.

Nipuli on selvittänyt tutkimuksessaan (2019, 27) miten kunnissa ja kuntayhtymissä on toteutettu systemaattista lähisuhdeväkivallan kartoitusta, 14 % vastasi, että kartoitusta toteutetaan hyödyntäen THL:n suodatin- ja kartoituslomaketta ja 21 % kyselyyn vastanneista kertoi kartoittavansa lähisuhdeväkivaltaa muilla keinoilla. Tämä tarkoittaa sitä, että lähisuhdeväkivallan kartoitus on vaihtelevaa kunnissa. Joissain kunnissa väkivaltatyötä oli hyvin saatu jo rakenteisiin juurrutettua, mutta siinä on edesauttanut toimijat, jotka ovat olleet motivoituneita työhönsä.

Turvallinen tila, luottamuksellinen suhde asiakkaaseen ja myöhemmin asiaan palaaminen ovat tekijöitä, jotka mahdollistavat onnistuneen kartoituksen. Jokainen tekijöistä vaikuttavat toisiinsa, jonka takia työntekijän on tärkeää panostaa näiden mahdollistamiseen. Turvallinen tila tulee siten, kun työntekijä varmistaa, että tapaa jokaista perheenjäsentä ainakin kerran yksin, joka tuo heille mahdollisuuden puhua vapaasti. Luottamus asiakassuhteessa syntyy, kun asiakas työskentelee pidemmän aikaa työntekijän kanssa. Lähisuhdeväkivallasta voi kysyä jo ensimmäisellä tapaamisella, mutta usein se ei välttämättä johda vielä mihinkään, juuri luottamuksen puuttumisen vuoksi. Siksi myöhemmin asiaan palaaminen mahdollistaa asiakkaalle keinon siihen, että vaikka on jättänyt aiemmin kertomatta, niin apua on silti saatavilla.

Myös Siukola korostaa oppaassaan (2014, 42–43), että asiakkaalle mahdollisuuden antaminen asiaan palaamiseen madaltaa asiakkaan kynnystä siihen, että hän hakee asiaan apua. On myös yleistä, että ensimmäisellä kysymyskerralla asiakas saattaa yllättyä siitä, että väkivaltaa kysytään häneltä. Tämän takia reaktio saattaa olla yllättynyt, jopa suuttunut.

7.2 Millaisia menetelmiä on käytössä?

Menetelmät ja niiden käyttö vaihtelivat kovin työntekijöiden välillä. Menetelmien käyttöön liittyi vahvasti työntekijän oma mielenkiinto käyttää niitä, esimerkiksi erilaisia lomakkeita. Osa koki lomakkeiden tyrehdyttävän luontevan keskustelun, kun taas osa koki lomakkeiden vievän keskustelua luontevasti eteenpäin haastavan asian käsittelyssä.

Nipuli (2019, 32) kertoo tutkimuksessaan, että lähisuhdeväkivallan havaitseminen on haastavaa, mutta varmin keino lähisuhdeväkivallan tunnistamiseen on suora kysyminen asiakasta kohdatessa. Erilaisia menetelmiä ja työvälineitä on luotu helpottamaan prosessia. Esimerkiksi THL:n suodatin- ja kartoituslomake ohjaa työntekijää käymään väkivaltatilanteen kokonaisuudessaan asiakkaan kanssa. Se aloittaa suodatinkysymyksillä, etenee kartoituskysymyksiin ja arvioi tilannetta. Viimeisessä vaiheessa, lomake ohjaa jo suunnittelemaan tarvittavia toimenpiteitä, miten asiakkaan kanssa olisi hyvä edetä tilanteessa. (Siukola 2014, 46.)

Opinnäytetyön teossa on saatu etukäteistieto, että osa entisen Kymnsoten työntekijöistä on koulutettu käyttämään SosiaaliLife Caresta löytyviä lähisuhdeväkivallan kartoittamismenetelmiä, joista yksi on THL:n suodatin- ja kartoituslomake. Osa haastateltavista kertoi, että kyseisen lomakkeen käytössä on ollut haasteita, koska se on kirjauksissa näkyvissä myös sellaisille ihmisille, keille asiakas ei välttämättä halua tuoda ilmi lähisuhdeväkivaltatilanteesta perheessä.

Etenkin lapsilla todettiin erilaisten menetelmien käyttö luontevaksi. Lapsen kanssa käytettävät menetelmät olivat usein luovia menetelmiä, joiden hyödyntämisen kautta lapsen oli helpompi puhua haastavasta asiasta. Myös erilaisten tunnemateriaalien käyttö, esimerkiksi tunnekortit ja sadut koettiin hyväksi keinoksi tilanteen sanoittamiseen lapselle. Lasten ja nuorten asennekasvatusta tehdään Nipulin (2019, 55) mukaan yleensä koulussa, varhaiskasvatuksessa ja kotikasvatuksessa. Tunne- ja turvataitomateriaalien hyödyntäminen osana asennekasvatusta on hyötyä, koska ne vahvistavat lapsen omia voimavaroja, lisäävät tietoa seksuaalioikeuksista ja ne tukevat tunnetaitojen kehittymistä (Nipuli 2019, 55).

Menetelmien käyttöä haastoi se, että työntekijöillä ei välttämättä ole tietoa erilaisista menetelmistä tai sitä, miten niitä hyödyntää työssään. Moni eri menetelmä, esimerkiksi väkivallan ympyrä, väkivallan nelikenttä ja turvakymppi ovat sellaisia, jotka löytyvät netistä ja ovat kaikkien käytössä. Mutta niiden ollessa hajanaisesti eripuolella verkkoa, on työntekijällä itsellään oltava mielenkiintoa opetella niiden käyttöä ja löytää niitä itsenäisesti.

7.3 Miten edetään, jos lähisuhdeväkivaltaa havaitaan?

Moni haastateltava korosti haastattelussa, että heillä ei ole niin sanottua pu-naista lankaa siitä, miten lähisuhdeväkivaltaa havaittua tilanteessa edetään. Joka kerta, tehdään asiakkaalle henkilökohtainen tai perheelle perhekohtainen ratkaisu, jota ammattilainen arvioi jatkuvasti.

Lähisuhdeväkivallan tullessa ilmi työntekijä tekee päätöksiä. Onko tilanne sellainen, että poliisia on konsultoitava? Hyötyykö asiakas siitä, että tässä hetkessä konsultoidaan myös moniammatillista tiimiä? Tässä vaiheessa vastauksissa riippui myös, missä palvelua tuotettiin ja millaista se oli.

Tilanne kuitenkin kartoitetaan, eikä asiakasta jätetä yksin. Tilanteen sanoitus ja turvallisuuden varmistaminen koettiin hyvin tärkeäksi vaiheeksi tilanteen kartoitusta. Myös keskustelun kautta saatu tieto esimerkiksi siitä, kuinka akuutti väkivaltatilanne on tai minkä tyyppistä väkivaltaa oli, vaikutti siihen mihin suuntaan asiakas ohjattiin eteenpäin.

Myös Siukola (2014, 45) kertoo oppaassaan, että väkivallan nimeäminen, eli sanoittaminen asiakkaalle on tärkeää. Sanoittamisen aikana asiakkaalle voi antaa tietoa lähisuhdeväkivallasta ja sen muodoista, yleisyydestä ja riskeistä. Jos väkivaltatilannetta kutsuu esimerkiksi vain perheriidaksi, voi tilanteen vähättely haastaa oikeanlaisten ratkaisujen löytymistä.

Haastateltavat kokivat, että väkivaltatyöskentely ei ole heidän palvelunsa tuottamaa palvelua, jonka takia heidän ohjaamisensa oikeaan palveluun oli oikea ratkaisu. Siltala ym. (2022, 87) tutkimuksesta saatiin uutta tietoa suorista kustannuksista, joiden perusteella he tekivät suosituksia. Yksi näistä on suosituksesta sisältää, että ohjaaminen tulee sisällyttää osaksi sosiaali- ja terveydenhuollon perustyötä. Esimerkiksi jos väkivaltatilanne oli aivan akuutti, asiakkaan ohjaaminen Turvakotiin tuntui parhaalta ratkaisulta. Väkivaltatyö Pysäkki oli haastateltavien mielestä aina hyvä paikka ohjata asiakkaita, koska siellä työskentelee väkivaltatyön ammattilaiset. Heidän työhönsä kuuluu kokijan ja tekijän, sekä esimerkiksi sivusta seuraavien kanssa työskentely.

7.4 Kehittämisiäideoita

Lähisuhdeväkivallan kartoitukseen kouluttaminen

Työntekijöiden kouluttaminen lähisuhdeväkivallan systemaattiseen kartoitukseen auttaisi havainnoimaan lähisuhdeväkivallan uhreja helpommin. Vaikka kartoituksessa ei tulisi vielä ilmi perheessä tapahtuva väkivalta, esimerkiksi puuttuvan luottamussuhteen vuoksi, on kuitenkin väkivallasta kysyminen jo interventio. Asiakas kokee työntekijän olevan kiinnostunut hänestä ja hänen elämästään ja asiakkaalle voi olla helpompi kertoa väkivallasta myöhemmin työntekijälle.

Notko ja Husso toteavat tutkimuksessaan (2019a, 86), että lähisuhdeväkivallan kartoituksen onnistumiseen vaikuttaa työntekijän kouluttautuminen lähisuhdeväkivaltaan. He myös kertovat tutkimuksessaan (2019B, 16), lähisuhdeväkivallan kurssien olevan harvoin osana pakollisia koulutuksia, jolloin suurin osa työntekijöistä ei välttämättä ota vapaaehtoisiin opintoihinsa lähisuhdeväkivaltaan liittyviä kursseja. Myös Piippo ym. (2019, 168) kertovat tutkimuksessaan siitä, että lisäkouluttaminen lähisuhdeväkivaltaan auttaa työntekijöiden asenteiden muutoksiin ja uskallukseen kohdata lähisuhdeväkivaltaa kokeneita ammattimaisesti.

Moni haastateltu koki, että herkkään lähisuhdeväkivallan kartoitukseen vaikutti muun muassa se, kuinka paljon haastateltava on kouluttautunut lähisuhdeväkivallan kartoitukseen ja kuinka paljon työntekijä on itse kiinnostunut aiheesta. Työpaikan ei ole mahdollista vaikuttaa työntekijän mielenkiinnonkohteisiin, joten helpompi lähestyminen olisi tuoda lisää koulutuksia lähisuhdeväkivallasta ja sen kartoittamisesta.

Systemaattinen lähisuhdeväkivallan kartoitus

Vastauksissa tuli ilmi, että palvelutarpeen arvioinnin aikana lähisuhdeväkivaltaa kartoitettiin systemaattisesti. Systemaattisen kartoituksen lisääminen myös muihin palveluihin voisi aikaistaa lähisuhdeväkivallan huomaamista eri palveluiden piirissä. Vaikka lähisuhdeväkivalta ei ensimmäisen kartoituksen aikana

tulisikaan vielä ilmi, voisi asiakkaan olla helpompi ottaa asia esiin myöhemmin. Lähisuhdeväkivallasta kysyminen on aina itsessään jo interventio.

Nipuli (2019, 57) on myös tutkimuksessaan pohtinut vaihtoehtoa, että lähisuhdeväkivallan ehkäisytyöhön tehtäisiin rakennelaki, joka on samankaltainen, kun jo päihdepuolella on olemassa. Tämä varmistaisi ympäri maata samanlaiset, laaja-alaiset puitteet, toimintaperiaatteet ja toimet lähisuhdeväkivallan ehkäisevään työhön. Tällä hetkellä sosiaalihuoltolain 11 § velvoittaa hyvinvointialueita järjestämään sosiaalipalveluita sellaiseen tarpeeseen, joka aiheutuu lähisuhde- ja perheväkivallasta, hyväksikäytöstä ja kaltoinkohtelusta (Sosiaalihuoltolaki 2014/1301).

Suomessa lähisuhdeväkivaltaa kohdistuu yhä huolestuttavan usein, koska valtioneuvoston tutkimuksen mukaan (2022) jopa 75 % on 16–74 –vuotiaista on kokenut lähisuhdeväkivaltaa jossain kohtaa elämässään. Myös Suomen virallisen tilaston mukaan vuonna 2021 lähisuhdeväkivallan uhreja oli 10 900 ja tässä luvussa on mukana vain ne, jotka ovat tulleet viranomaisten tietoon.

Lähisuhdeväkivallan ollessa uhrille häpeällinen asia, ei hän välttämättä uskalla avautua lähisuhdeväkivallasta ilman, että työntekijä kysyy siitä asiakkaalta. Systemaattisen kartoituksen toteuttaminen työssä lisää työntekijän asiantuntemusta lähisuhdeväkivallasta ja palvelujärjestelmästä. Tällöin työntekijä pystyy antamaan asiakkaalle juuri hänen tarvitsemaansa, kokonaisvaltaista tukea ja hoitoa. (Spangaro ym. 2011; Todahl & Walters 2011; Siukola 2014, 29 kautta.)

Systemaattisen lähisuhdeväkivallan kartoituksen hyödyntäminen lasten, nuorten ja perheiden palveluissa helpottaisi niin työntekijää kuin asiakastakin. Systemaattisen kartoituksen hyötyjä ovat kartoituksen rutinoituminen työntekijälle, jolloin hän ei koe lähisuhdeväkivallan puheeksi ottoa hankalana asiana. Kun kaikilta asiakkailta kartoitetaan lähisuhdeväkivaltaa, leimaantumisen riski vähenee, koska kartoitus tehdään kaikille asiakkaille. (Siukola 2014, 29.) Systemaattinen kartoituksen aikana on mahdollista myös löytää sellaiset asiakkaat, jotka eivät välttämättä ilmaise vihjeitä työntekijöille, että perheessä ei välttämättä ole kaikki hyvin.

Menetelmäkansio

Tämä kehitysidea tuli suoraan haastateltavilta itseltään. Moni työntekijä tietää, että lähisuhdeväkivallan kartoitukseen on tehty paljon erilaisia menetelmiä, mutta sopivan löytäminen voi olla kiireisessä arjessa haastavaa. Käytössä hyväksi todetut menetelmät voisi olla kasattuna joko työpaikoille tai esimerkiksi työntekijöiden intraan, jossa olisi menetelmän nimi ja lyhyt kuvaus menetelmän käytöstä. Kun menetelmän avaisi, voisi siellä olla enemmän tietoa menetelmästä sekä siihen liittyvät lomakkeet tai muut mahdolliset materiaalit.

Menetelmäkansion sisältö voisi olla jaettuna aikuiset, nuoret ja lapset, joissa olisi jokaisen ikäryhmään sopivia materiaaleja. Kansio sisältäisi myös kaikille yhteiset osiot. Menetelmäkansiossa olisi hyvä olla erilaisia lomakkeita, joiden avulla voi olla helpompi keskustella aiheesta, esimerkiksi THL:n sivuillaan tarjoamat 9 erilaista kartoituksen lomaketta. (Lomakkeet väkivallan kirjaamiseen ja kartoittamiseen s.a.)

Nettiturvakoti (s.a) taas tarjoaa Turvakamu -nimistä sovellusta, jota voi hyödyntää lasten ja nuorten kanssa väkivaltakokemuksen käsittelyssä. Lasten kanssa työskennellessä eri tunnetaitomateriaalit koettiin myös toimiviksi, joten niistä olisi hyvä olla omat materiaalinsa kansiossa. Materiaaleihin sisällytettäisiin myös erilaiset listat ja suunnitelmat kuten, väkivallan ympyrä ja väkivallan nelikenttä sekä nettiturvakodilla on olemassa tarkastuslista väkivallan uhreille.

Siukola (2014, 65) kertoo tutkimuksessaan, että lasten auttamiseksi kehitetyt työvälineet löytyy THL:n Kasvu kumppanit- verkkopalvelusta ja näitä olisi myös mahdollista hyödyntää kansiossa.

7.5 Työn luotettavuus ja eettisyys

Tutkijan ammattietiikka on tärkeä osa tieteellistä tutkimusta. Tutkijan tulee noudattaa hyvää tieteellistä käytäntöä ja eettisiä ohjeita tutkimuksen kaikissa vaiheissa. Tämä sisältää muun muassa tutkimusaineiston hankinnan, käsittelyn, analysoinnin ja raportoinnin. Tutkijan tulee myös kunnioittaa tutkimuksen kohteena olevien ihmisten oikeuksia ja hyvinvointia. Tutkimukseen osallistuvien henkilöiden tulee antaa vapaaehtoinen ja tietoinen suostumus osallistu-

misestaan. Tutkijan tulee myös huolehtia, että tutkimusaineisto säilytetään asianmukaisesti ja turvallisesti. Tutkijan ammattietiikkaan liittyy myös rehellisyys ja avoimuus. Tutkijan tulee raportoida tutkimuksen tulokset avoimesti ja rehellisesti, ja välttää tutkimuksen vääristelyä tai manipulointia. (Mäkelä 2005, 5–16.)

Tutkimuksemme luotettavuus ja yleistävyys tulevat toimimaan Kymenlaakson hyvinvointialueen tutkittavien palveluiden piirissä. Tämä johtuu siitä, että kerätty tieto on työntekijöiden kokemustietoa siitä, miten siellä tällä hetkellä toimitaan lähisuhdeväkivallan kartoittamisen hyväksi. Opinnäytetyötä tehdessä toimitaan eettisten periaatteiden mukaisesti ja ollaan kiinnostuneita työn aiheesta. Haastattelut toteutetaan anonymisti ja tutkimuksen aikana varmistetaan, että ne eivät ole yhdistettävissä kehenkään asiakkaaseen tai työntekijään. Haastattelumateriaalit säilötään tietokoneilla, jolloin materiaalit säilyvät tallessa ja ovat helposti hävitettävissä, kun opinnäytetyö on saatu valmiiksi ja julkaistu.

Tuomi ja Sarajärvi (2018, 109) korostavat tutkimuksen etiikan ja luotettavuuden merkitystä tutkimuksen laadun arvioinnissa. Tutkimuksen tulee noudattaa hyvää tieteellistä käytäntöä ja eettisiä ohjeita kaikissa vaiheissa. Tutkimuksen eettisyyteen liittyy muun muassa tutkittavien oikeuksien kunnioittaminen, tutkimuslupien hankkiminen, tutkimusaineiston suojaaminen ja tutkimuksen avoimuus. Luotettavan tutkimuksen perusedellytyksiin kuuluvat muun muassa tutkimusasetelman selkeys, tutkimusaineiston laatu ja riittävyys, tutkimusmenetelmien asianmukaisuus ja luotettavuus sekä tutkimustulosten raportoinnin avoimuus ja tarkkuus. Tutkimuksen luotettavuutta voidaan parantaa myös tarkistamalla ja vertailemalla tuloksia eri menetelmillä ja aineistoilla.

Tämä opinnäytetyö ja sen tulokset pohjautuvat olemassa olevaan tietoon sekä lasten, nuorten ja perheiden kanssa toimivien kymenlaakson hyvinvointialueen ammattilaisten tietoon ja ajatuksiin lähisuhdeväkivallan kartoittamisesta. Hyvät tieteelliset käytännöt ja eettiset ohjeet tulevat tässä työssä ilmi siten, että opinnäytetyössä kunnioitetaan muiden tekemää työtä, merkitsemällä lähdeviitteet tarkasti ja asianmukaisesti. Työn luotettavuutta voidaan myös tarkastella sen perusteella, että tieto sekä lähteet, joita on käytetty ovat ajankohtaisia. Käsit-

teissä ja niiden määrittelyissä on käytetty erilaisia luotettavia lähteitä kuten terveyden ja hyvinvoinninlaitoksen väkivaltakäsitteiden sanastoa kuten Bildjuschin ym. (2019).

Opinnäytetyössä ei käsitellä henkilötietoja, joten salassapito- ja vaitiolovelvollisuus säilyvät. Haastatteluihin osallistuneiden ammattilaisten tiedot pysyvät anonymoineina sekä opinnäytetyön työelämäohjaajan Terhi Kansikkaan luvalla on hänen nimensä mainittu tutkimustekstissä. Kustannuksia työllemme ei myöskään tullut, sillä opinnäytetyössä on hyödynnetty maksuttomia palveluita kuten Miro-ohjelmaa jäseneltäessä haastatteluja miellekartan muotoon.

Eettinen osaaminen on vahvasti läsnä sosiaalialalla. Sosiaalialan ammattieettiset periaatteet ovat oma osansa ammatillisuutta. Laki ohjailee sosiaalialan työtä ja sen tekoa, mutta laki ei kuitenkaan anna meille itsessään suoria vastauksia ihmissuhdetyön ongelmiin. (Talentia 2022.) Sosiaalialan ammattieettiset periaatteet ovat ohjeita, joiden avulla ammattilaiset voivat toimia oikein ja eettisesti asiakkaitaan kohtaan. Ohjeiden tarkoituksena on turvata asiakkaiden oikeudet ja hyvinvointi.

Talentian (2022, 7) mukaan keskeisiä periaatteita ovat esimerkiksi asiakkaan itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen, luottamuksellisuus, ammattitaidon ylläpitäminen ja kehittäminen sekä yhdenvertaisuus ja syrjimättömyys. Asiakkaan itsemääräämisoikeus tarkoittaa, että asiakkaalla on oikeus tehdä omia päätöksiä ja vaikuttaa omaan elämäänsä.

Luottamuksellisuus tarkoittaa sitä, että kaikki asiakkaan kanssa käydyt keskustelut ja tiedot säilytetään salassa. Ammattitaidon ylläpitäminen ja kehittäminen tarkoittaa, että ammattilaisen tulisi jatkuvasti kehittää omaa osaamistaan ja pysyä ajan tasalla alan kehityksestä. Yhdenvertaisuus ja syrjimättömyys tarkoittavat sitä, että kaikkia asiakkaita kohdellaan samanarvoisesti ja tasapuolisesti, eikä ketään syrjitä esimerkiksi iän, sukupuolen tai etnisen taustan perusteella. (Talentia 2022, 38.)

8 POHDINTA

Opinnäytetyö täyttää tavoitteet ja vastaa niihin kysymyksiin, jotka on asetettu syksyllä 2022. Ensimmäinen kysymys, miten lähisuhdeväkivaltaa kartoitetaan palveluiden piirissä, oli ajateltua laajempi, koska miten – sana saatettiin ymmärtää eri tavoin. Se kuitenkin tarjosi opinnäytetyölle runsaasti materiaalia myös siitä, millaisessa tilanteessa lähisuhdeväkivaltaa kartoitetaan työssä. Opinnäytetyön toteutusta haastoi haastattelujen aikataulutus. Tavoitteena oli saada haastattelut toteutettua nopeammin, mutta se ei ollut kaikkien haastateltavien puolesta mahdollista. Lisäksi opinnäytetyöhön ei saatu haastateltua kaikkia niiden alojen työntekijöitä, joita olisi haluttu haastatella.

Opinnäytetyön tutkimuksen aikana on opittu paljon uutta lähisuhdeväkivallasta ja siitä, minkälaista työtä sosionomina voimme tehdä Kymenlaakson hyvinvointialueen lasten, nuorten ja perheiden palveluissa. Ymmärryksemme lähisuhdeväkivallasta ja sen kartoittamisen tärkeydestä on laajentunut. Lähisuhdeväkivalta ei tunnu haastavalta aiheelta ottaa puheeksi omassa työssäkään, koska ymmärrämme, kuinka tärkeää se on kartoittaa mahdollisimman aikaisessa vaiheessa.

Päädyimme tekemään opinnäytetyön yhdessä ja se on sujunut hyvin ja onnistuneesti. Tähän varmasti vaikutti se, että olimme jo aiemmin tehneet opintojen aikana monia koulutehtäviä yhdessä. Tieto siitä, että molemmat varmasti osallistuvat työntekoon oli tiedossa. Tapamme kirjoittaa ja tehdä työtä toimi täydentämällä toinen toisiamme ja pystyimme tarkastamaan toisen kirjoittamaa tekstiä aina tarpeen tullen. Työskentelyssä on näkynyt molemmin puolinen arvostus ja tasavertaisuus. Opinnäytetyö prosessina on iso ja siihen saa käytettyä paljon aikaa, koemme kuitenkin onnistuneemme tässä hyvin ja olemme edenneet suunnitelman mukaisesti. Tämä opinnäytetyö on kasvattanut valmiuttamme työskennellä pari- ja ryhmätoissa, mitä sosionomin työ usein on.

Opinnäytetyön tutkimuksen toteuttaminen antoi meille enemmän kokemusta ja ymmärrystä siitä, miten tutkivaa ja kehittäväää työtä tehdään. Erilaisten tutkimuksen ja aineistonkeruun menetelmien valitseminen juuri omaan työhön sopiviksi tuntui aluksi haastavalta, mutta opinnäytetyön edetessä se helpottui.

Kehittämisideat mietityttivät meitä, mutta haastattelujen ja tutkimuksen edetessä tuntui, että myös ne muodostuivat materiaalin pohjalta helposti.

LÄHTEET

Apua lapsiperheen kotiin. s.a. Kymenlaakson hyvinvointialue. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://kymenhva.fi/lapset-nuoret-ja-perheet/apua-lapsille-nuorille-ja-perheille/apua-lapsiperheen-kotiin/#lapsiperheiden-kotipalvelu-ankkuri> [viitattu 8.3.2023].

Bildjuschkin, K. 2018. Kasvatus- ja perheneuvonta - työnsisältöjen, työtehtävien, tavoitteiden ja työmenetelmien määrittely. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinninlaitoksen työpäpaperi. PDF-tiedosto. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-126-3> [viitattu 2.3.2023].

Bildjuschkin, K., Ewalds, H., Hietämäki, J. Kettunen, H., Koivula, T., Mäkelä, J. Nipuli, S., October, M., Peltonen, J. & Siukola, R. 2020. Väkivaltakäsitteiden sanasto. Terveiden- ja hyvinvoinninlaitoksen työpäpaperi 1/2020. PDF-Dokumentti. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-211-6> [viitattu 20.5.2023].

Ensi- ja turvakotien liitto. s.a. Ota väkivalta puheeksi. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://ensijaturvakotienliitto.fi/tukea-ammattilaiselle/perhe-ja-lahisuhdevakivalta/ota-vakivalta-puheeksi/> [viitattu 14.4.2023].

Hyvinvointialue s.a. Kymenlaakson hyvinvointialue. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://kymenhva.fi/hyvinvointialue/> [viitattu 6.3.2023].

Karhuvaara, M., Kaitue, S. & Ruuhilahti S. 2013. Lähisuhdeväkivallan kartoittaminen ja siihen puuttuminen lastenvalvojan työssä. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen opas 30/2013. Tampere: Juvenes Print – Suomen yliopistopaino oy. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-245-990-9> [viitattu 11.4.2023].

Kriisitilanteet. s.a. Kymenlaakson hyvinvointialue. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://kymenhva.fi/aikuiset-ja-tyoikaiset/kriisitilanteet/> [viitattu 2.6.2023].

Laki turvakotipalveluista (2354/2014)

Lapset, nuoret ja perheet. s.a. Kymenlaakson hyvinvointialue. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://kymenhva.fi/lapset-nuoret-ja-perheet/> [viitattu 24.2.2023].

Lastensuojelulaki 13.4.2007/417.

Lomakkeet väkivallan kirjaamiseen ja kartoittamiseen s.a. Terveiden ja hyvinvoinninlaitos. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://thl.fi/fi/web/vakivalta/tyontueksi/lomakkeet-vakivallan-kirjaamiseen-ja-kartoittamiseen> [viitattu 12.4.2023].

Lähisuhde- ja seksuaaliväkivalta. s.a. Kotkan kaupunki. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.kotka.fi/hyvinvointi/ehkaisevan-paihde-mielenterveysvakivalta-ja-kriminaaliteon-kokonaisuus/ehkaiseva-vakivalta-ja-kriminaaliteo/lahisuhde-ja-seksuaalivakivalta/> [viitattu 2.6.2023].

Lähisuhdeväkivaltaan puuttuminen. s.a. Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://thl.fi/fi/web/vakivalta/vakivaltaan-puuttuminen/lahisuhdevakivaltaan-puuttuminen> [viitattu 13.4.2023]

Mäkelä, K. 2005. Sosiaalitutkimuksen eettinen säätely. Teoksessa Holmila, M. & Kortteinen, M. Laadullisen sosiaalitutkimuksen eettiset kysymykset: Kutsuseminaari 2.5.2005. Stakes työpapereita 4/2005. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201204193846> [viitattu 28.12.2022].

Nenonen, T., Hietämäki J., Tuominen, J. & Karhinen-Soppi, A. 2022. Turvakodin asiakkaiden kokemuksia lähisuhdeväkivallasta ja palvelujen käytöstä koronapandemian aikana. Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. PDF-Dokumentti. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-807-1> [viitattu 4.7.2023].

Nettiturvakoti. Myyttejä väkivallasta ja avun hakemisesta. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://nettiturvakoti.fi/nain-haet-apua/myytteja-vakivallasta-ja-avun-hakemisesta/> [viitattu 14.4.2023].

Nipuli, S. 2019. Lähisuhdeväkivaltaan puuttumisen ja ehkäisyn prosessit - Lähisuhdeväkivaltatyön hyvät käytännöt rakenteisiin. Helsinki. Sosiaali- ja terveysministeriö. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-4121-2> [viitattu 20.4.2023].

Notko, M. & Husso, M. 2019b. Lähisuhdeväkivaltaan puuttumisen haasteet ja mahdollisuudet. Teoksessa Niklander, E., Notko, M. & Husso, M. (toim.) Lähisuhdeväkivaltaan puuttuminen ja ammattilaisten koulutus sosiaali- ja terveydenhuollossa ja poliisissa – EPRAS-hankkeen arviointia. Terveyden ja hyvinvoinninlaitoksen raportti 13/2019. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-369-4> [viitattu 20.4.2023].

Notko, M. & Husso, M. 2019a. Lähisuhdeväkivalta ilmiönä. Teoksessa Niklander, E., Notko, M. & Husso, M. (toim.) Lähisuhdeväkivaltaan puuttuminen ja ammattilaisten koulutus sosiaali- ja terveydenhuollossa ja poliisissa – EPRAS-hankkeen arviointia. Terveyden ja hyvinvoinninlaitoksen raportti 13/2019. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-369-4> [viitattu 20.4.2023].

Palvelutarpeen arviointi. 2022. Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. WWW-dokumentti. Päivitetty 21.12.2022. Saatavissa: <https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/sote-palvelut/sosiaalipalvelut/palvelutarpeen-arviointi> [viitattu 5.8.2023].

Perheasian neuvottelukeskus. s.a. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.kotka-kyminseurakunta.fi/apua-ja-tukea/perheasiain-neuvottelukeskus1> [viitattu 27.7.2023].

Perhehoitolaki 263/2015.

Perheiden sosiaalityö. s.a. Kymenlaakson hyvinvointialue. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://kymenhva.fi/lapset-nuoret-ja-perheet/apua-lapsille-nuorille-ja-perheille/perheiden-sosiaalityo/> [viitattu 6.3.2023].

Piippo, S., Nyqvist, L. & Suonio, M. 2019. *Janus sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön Tutkimuksen Aikakauslehti* 27 (2) 164–180. Lähisuhdeväkivallasta oppimisen reflektiot sosiaalityön opiskelijoiden oppimispäiväkirjoissa. Verkkolehti. Saatavissa: <https://doi.org/10.30668/janus.69690> [viitattu 20.4.2023].

Prinz, R. 2015. Parenting and family support within a broad child abuse prevention strategy: Child maltreatment prevention can benefit from public health strategies. *Child Abuse & Neglect* 51, 400–406. Verkkolehti. Saatavissa: <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2015.10.015> [viitattu 20.4.2023].

Rantanen, H., Paavilainen, E. & Flinck, A. 2020. Hotus-hoitosuositus: Perheessä tapahtuvan lapsen kaltoinkohtelun riskiolojen tunnistaminen. Hoitotyön tutkimussäätiö. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://www.hotus.fi/wp-content/uploads/2022/04/hoitosuositus-lasten-kaltoinkohtelu-netti.pdf> [viitattu 13.4.2023].

Siltala, H., Hisasue, T., Hietämäki, J., Saari, J. Laajasalo, T., October, M., Laitinen, H-L., & Raitanen, J. 2022. Lähisuhdeväkivallasta aiheutuva palveluiden käyttö ja kustannukset. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2022:52. PDF-Dokumentti. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-385-2> [viitattu 16.4.2023].

Siukola, R. 2014. Miten puutun lähisuhdeväkivaltaan? - Esimerkkinä päihde- ja mielenterveystyö. Terveyden- ja hyvinvoinninlaitoksen opas 34/2014. Tampere: Juvenes Print – Suomen yliopistopaino Oy. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-178-5> [viitattu 13.4.2023].

Sosiaalihuoltolaki 1301/2014 3 luku, 26§.

STM. s.a. Lastensuojelu. Sosiaali- ja terveysministeriö. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://stm.fi/lastensuojelu> [viitattu 6.3.2023].

Suomen virallinen tilasto. 2022. Rikos- ja pakkokeinotilasto. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.stat.fi/julkaisu/cktochg0y01p8v0b00pnkr0hu6> [viitattu 13.4.2023].

Talentia. 2022. Arki, arvot ja etiikka. Sosiaalialan ammattihenkilön eettiset ohjeet. Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry. 3.painos. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://talentia.lukusali.fi/#/reader/4fb08bf6-d9e1-11ed-bdad-00155d64030a> [viitattu 24.7.2023].

THL. 2023a. Lastensuojelun avohuolto. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. WWW-dokumentti. Päivitetty 3.1.2023. Saatavissa: <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lastensuojelun-avohuolto> [viitattu 6.3.2023].

THL. 2023b. Kiireellinen sijoitus. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. WWW-dokumentti. Päivitetty 3.1.2023. Saatavissa: <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/kiireellinen-sijoitus> [viitattu 6.3.2023].

Tukea ja apua lähisuhdeväkivaltaan. s.a. Kymenlaakson perhetukikeskus. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.kymenlaaksonperhetukus.fi/apua-ja-tukea/apua-lahisuhdevakivaltaan/tukea-ja-apua-lahisuhdevakivaltaan> [viitattu 2.6.2023].

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. E-kirja. Uudistettu painos. Saatavissa: <https://kaakkuri.finna.fi/> [viitattu 30.5.2023].

Turvakoti Villa Jensen s.a. Kymenlaakson hyvinvointialue. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://kymenhva.fi/turvakoti-villa-jensen/> [viitattu 4.4.2023].

Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta 338/2011

Vanhemmuuden tuki. s.a. Kymenlaakson hyvinvointialue. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://kymenhva.fi/lapset-nuoret-ja-perheet/lapsen-nuoren-ja-perheen-hyvinvointi-ja-tuki/vanhemmuuden-tuki/> [viitattu 2.3.2023].

Väkivaltatyön palvelukeskus Pysäkki. s.a. Ensi- ja turvakotien liitto. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://ensijaturvakotienliitto.fi/kymenlaaksonensijaturvakoti/nain-me-autamme/vakivaltatyon-palvelukeskus-pysakki/> [viitattu 2.6.2023].

Haastattelulomake ja apukysymykset

1. Teema: Lähisuhdeväkivallan kartoitus

Oletko työssäsi kartoittanut lähisuhdeväkivaltaa

- aikuisen kanssa?
- lapsen tai nuoren kanssa?

Oletko kartoittanut lähisuhdeväkivaltaa

- huolen tullessa ilmi?
- jonkun tietyn asiakastapaamisen yhteydessä, johon kartoitus on ajoitettu?

Kartoitetaanko lähisuhdeväkivaltaa tietyillä tapaamiskerroilla? (esim. ensimmäinen kohtaaminen asiakkaan kanssa).

Millaiseksi olet kokenut lähisuhdeväkivallan kartoittamisen?

2. Teema: Kartoituksen menetelmät

Millaisia menetelmiä olet työssäsi hyödyntänyt?

Millaiseksi olet kokenut menetelmien hyödyntämisen työssäsi?

3. Teema: Miten edetään?

Miten olet edennyt, jos lähisuhdeväkivaltaa on havaittu kartoituksen aikana?

Saatekirje

Hei!

Opiskelemme Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulussa (Xamk) sosionomi (AMK) -tutkintoa. Opinnäytetyömme on tutkimus Turvakodille, jonka tarkoituksena on selvittää, miten lähisuhdeväkivaltaa kartoitetaan lasten, nuorten ja perheiden palveluissa Kymenlaakson hyvinvointialueella. Tutkimuksen toteutamme ryhmähaastattelemalla työntekijöitä näiden palveluiden piiristä. Haastattelut toteutamme Teamsissa mahdollisimman pian!

Haastattelu tapahtuu anonyymisti, eikä valmiissa opinnäytetyössä ulkopuolisen ole mahdollista tunnistaa yksittäisiä vastauksia.

Nähdään haastattelussa!

Ystävällisin terveisin,

Roosa Koskela

&

Elli Mäenpää

broko008@edu.xamk.fi

belma007@edu.xamk.fi